

The Project Gutenberg eBook of Asja, by Ivan Sergeevich Turgenev

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Asja

Author: Ivan Sergeevich Turgenev

Release Date: May 25, 2010 [EBook #32526]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK ASJA ***

Produced by Tapio Riikonen

ASJA

Kirj.

I. S. Turgenev

Suomentanut A. S. —s.

Tampereella,
Emil Hagelberg'in kustannuksella.
Emil Hagelbergäin ja Kumpp. kirjapainossa, 1882.

I.

Minä olin silloin viidenkolmatta vuoden vanha, alkoi N. N. — kauan sitten kuluneitten aikain tapauksia, niinkuin näette. Olin vast'ikään vapauttanut itseni kaikista toimistani ja matkustanut ulkomaille, en sentähden, että siellä olisin tilaisuudessa "täydentää kasvatukseni", niinkuin silloin oli tapana lausua, vaan suorastaan saadakseni katsella Jumalan laveata maailmaa. Minä olin terve, nuori, vilpas, rahoja ei puuttunut, murheet eivät vielä painaneet mieltäni, minä tein, mitä tahdoin — sanalla sanoen, minä elin huolettona, iloisena, kuin keväimen kukka. Mieleeni ei edes juolahtanutkaan, ett'ei ihminen olekaan kukkanen, ett'ei hänen kukoistusaikansa ole ikuinen. Nuorena ollessaan syö kullattuita makeisleivoksia ja ajattellee, että ne myös vast'edes tulevat olemaan jokapäiväisenä leipänä; mutta tulepa aika, jolloin

turhaan pyytää kuivanutta leipäpalastakin. Mutta eipä tästä maksa vaivaa puhua.

Minä matkustin ilman silmämäärää, ilman matkasuunnitelmaa, viivyin kaikkialla, missä tunsin viihtyvänä, ja jatkoin taasen matkaa, kun halusin saada nähdä toisia henkilöitä — henkilöitä nimittäin. Minua huvitti yksinomaisesti ihmiset; minä vihasin kaikkia huomiota herättäviä muistomerkkejä, merkillisiä kokoelmia, ja nähdessäni ainoasti jonkun palkkalakeijan, niin tämä jo herätti minussa mieliharmia ja katkeraa tunnetta; Dresdenin "Grüne-Gewölbe'ssä" olin kadottamaisillani järkeni. Luonto vaikutti minuun suuresti, mutta kuitenkin en pitänyt sen n.k. ihanuudesta, sen mahtavista vuorista, sen kallioista, sen vesiputouksista; minua ei miellyttänyt, että se väkivaltaisesti koitti vaikuttaa minuun, sillä silloin tunsin itseni häirityksi. Sitä vastoin kasvot, ihmiskasvot — ihmisten puheet, heidän liikkeensä, naurunsa, tämä kaikki oli jotakin, jota ehdottomasti kaipas. Keskellä ihmisjoukkoa minun oli aina helppo ja virkeä olla; minua ilahutti mennä sinne, minne muut menivät, huutaa. kun muut huusivat, ja samassa katsella, kuinka nämät muut huusivat. Minusta oli hauska silmäillä ihmisiä, ... niin, minä en ainoastaan heitä silmäilyt, minä tarkastelin heitä jonkinmoisella uteliaisuudella, josta minulla oli huvia ja johonka en milloinkaan kyllästynyt. Mutta jälleen joudun pois oikealta tolalta.

Kaksikymmentä vuotta sitten minä matkallani oleskelin pienessä saksalaisessa S:n kaupungissa Rhein'in vasemmalla rannalla. Minä etsin yksinäisyyttä; muuan nuori leski, jonka kanssa olin tutustunut eräässä kylpypaikassa, oli saanut vaikutusala sydämessäni. Hän oli erittäin hyvänluontoinen ja älykäs, vaikisteli jokaisen kanssa — sainpa minäkin, poika parka, siitä osani, — ja olipa alussa minua rohkaissutkin, mutta jälkepäin haikeasti loukannut, uhrattuansa minut erälle punaposkiselle baierilaiselle luutnantille. Minun täytyy tunnustaa, ett'ei sydämeeni sattunut haava juuri ollut syvä; mutta kuitenkin katsoin velvollisuudekseni heittäytyä joksikin aikaa surun ja yksinäisyyden valtaan — milläpä ei nuoruus koita huvitella itseään! — ja majauduin mainittuun S:n kaupunkiin.

Tämä soma kaupunki miellytti minua asemansa kautta kahden korkean kukkulan juurella, vanhoine muurineen ja tornineen, ikuisine lehmuksineen, Rhein'iin laskevan kirkkaan puron yli vievine jyrkkine siltoineen, — mutta pääasiallisesti kuitenkin oivan viininsä kautta. Sen ahtailla kaduilla käveli iltasin heti auringon laskun jälkeen — kesäkuu oli näet juuri kulumassa — ihania, vaaleatukkaisia Rheinirannattaria, jotka, kohdatessaan muukalaisen, lausuvat hänelle suloisella äänellä "Guten Abend!" — muutamat heistä eivät vielä silloinkaan palanneet kotiinsa, kun kuu nousi vanhojen rakennusten jyrkkien kattojen takaa ja pienet katukivet kuvautuivat selvästi sen liikkumattomien säteitten vaaleassa valossa. Minua huvitti silloin käyskennellä pitkin kaupunkia; kuu näytti minusta taukoamatta katselevan sitä pilvettömältä taivaalta; ja kaupunki tunsu tämän katseen ja lepäsi vienoon uneen vaipuneena, rauhallisena, kokonaan sen valon, tuon hiljaisen ja samassa lempeästi mieltä liikuttavan valon ympäröimänä. Korkean göötiläisen kellotapulnin huipussa oleva kukko kiilsu kullanhoidtavana; samallaisina kullankiiltävinä hehkuivat vesisäteet puron tummanhohtavassa pinnassa; pienet valot (saksalainen on säästeliäs!) välkkyivät kainosti kapeissa akkunoissa liuskakivikattojen alla, viiniköynnöksen kierrokkaat oksat pistäytyivät salaperäisinä esiin kivi-aitauksesta; silloin vilahti jotakin ohitse kolmikulmaisella torilla olevan vanhan kaivon varjossa; äkkiä kuului yövartijan uninen, pitkävetäinen toivotus, hyvänluontoinen koira murisi puoliääneen, ja ilma lehahti niin lempeänä kasvojen ympärillä ja lehmukset tuoksuivat niin intoisesti, että rinta ehdottomasti huokui yhä syvemmästi ja sana "Gretchen" — puolittain huudahduksena, puolittain kysymyksenä värähti huulilta.

S:n kaupunki on kahden virstan päässä Rhein'istä. Minä kävin usein ihailmassa tätä valtavaa virtaa ja istuin useita tunteja kivipenkillä yksinäisen, tuuhean saarnin varjossa, ajatellen jonkinmoisella voimain ponnistuksella uskotointa leskeä. Pieni Madonnankuva milt'ei lapsellisilla kasvoinpiirteillä, rinnalla miekkain lävistämä punainen sydän, loi surulliset silmäyksensä sen oksien välitse. Vastakkaisella rannalla oli L:n kaupunki, joka oli hiukan suurempi kuin se, johon minä olin sijoittunut.

Eräänä iltana minä istuin tässä lempipaikassani ja katselin milloin virtaa, milloin taivasta, milloin viinitarhoja. Edessäni kiipesi valkotukkaisia poikia pitkin rannalle vedetyn veneen laitoja, joka oli kaadettu kumoon, tervattu pohja ylöspäin. Pieniä pursia kiiti ohitse vienon tuulahduksen täyttämine purjeineen; vihertävät aaltoset vyöryivät hiljaisella kohinalla virran pintaa eteenpäin. Äkkiä musiikin säveleet kaikuivat korviini; minä kuuntelin. Vastapäätä olevassa kaupungissa soitettiin valssia; baassiviulu römisi katkonaisesti, viulu soi epämääräisesti sillä välin, huilu kinusi näiden lisänä.

— Mitä tämä on? kysyin eräältä ukolta, joka lähestyi minua, puettuna plyysiliiviin, sinisiin sukkiin ja solkikenkiin.

— Se on, vastasi hän minulle, muuttaen piippunsa toiselta puolen suuta toiselle — se on ylioppilaita, jotka B:stä ovat tulleet tänne pitämään "kommers'ia".

"Saatathan lähteä katsomaan tuota "kommers'ia", minä ajattelin: — erittäinkin koska en vielä ole ollut L:ssä".

Minä etsin ehättäjämiehen, joka veisi minut virran poikki, ja lähdin toiselle puolen.

II.

Kentiesi jokainen ei ole selvillä siitä, mitä tuollainen "kommersi" tietää. "Kommersi" syntyy siten, että ylioppilaita samasta maasta tahi veljeskunnasta (Landsmanschaft'ista) yhtyy omituiseksi juhलaseuraksi. Melkein kaikki osanottajat ovat puetut vanhoista ajoista tavalliseksi tulleeen saksalaisten ylioppilaitten pukuun: lyhyeesen nyöritäkkiin, pitkävärtisiin saappaisiin ja pieneen lakkiin, jonka reunus on koristettu määrättyillä väreillä. He kokoontuvat tavallisesti päivälliseksi, "senior'in", s.o. vanhimman ollessa heidän esimiehenään — ja pitävät kestiä aina aamuun saakka, juovat, laulavat "Landesvater'ia", "Gaudeamus'ia", tupakoitsevat ja parhaavat "Philisteriä" [entisiä ylioppilaita]; toisinaan he tilaavat myöskin soittokunnan.

Tällaista "kommersi'ä" nyt vietettiin L:n kaupungissa pienen "Auringoksi" nimitetyn ravintolan edessä olevassa puutarhassa, jonka toinen pää oli katua kohti. Itse ravintolan katolla sekä puutarhassa liehui lippuja; ylioppilaat istuivat pöytien ääressä tasalatvaisten lehmukien alla. Suuri verikoira makasi yhden pöydän alla; soittajat olivat sijoittuneet sivulle eräisen murattilehtoon ja soittivat hartaasti, virkistytään itseensä silloin tällöin oluella. Kansaa oli joukottain kokoontunut kadulle puutarhan matalan aitauksen taakse; L:n kaupungin hyvänluontoiset asukkaat eivät tahtoneet olla käyttämättä tilaisuutta saada katsella tänne saapuneita vieraita. Myöskin minä yhdyin katselijoitten joukkoon. Minua huvitti silmäillä ylioppilaitten kasvoja; heidän syleilyksensä, huudahduksensa, nuoruuden viatoin kiekaileminen, heidän hehkuva katseensa. heidän tietämättänsä tapahtuva naurunsa — viattomin nauru koko maailmassa, — koko tämä virkeän nuoruuden tunteitten iloisa riehunta, tämä haluaminen ja pyrkiminen eteenpäin — minne tahansa, kunpa vain eteenpäin — tämä hyvänluontoinen vapaa olento minua liikutti ja samassa innostutti. Eikö minun pitäisi lähtemän heidän luoksensa? kysyin itseltäni...

— Asja, oletko jo saanut kylliksesi? lausui äkkiä takanani miehen ääni venäjäksi.

— Odottakaamme vielä, vastasi toinen, naisenäni, samalla kielellä.

Minä käännyin äkkiä... Minun silmäykseni sattuivat sievään nuoreen mieheen, puettuna pieneen lakkiin ja väljään nuttuun; nojautuneena hänen käsivarteensa kävi hänen rinnallaan tyttö, joka vartaloltaan ei ollut pitkä ja jonka päässä oli olkihattu, joka kokonaan peitti yläosan hänen kasvoistaan.

— Te olette venäläisiä? kysähdin minä vasten tahtoanikin.

Hymy levisi nuoren miehen huulille, vastatessaan:

— Niin, me olemme venäläisiä.

— Minä en olisi odottanut ... näin kaukaisessa seudussa, olin minä alkamaisillani.

— Emme myöskään me, keskeytti hän, — mutta mitä siitä! Sitä parempi. Suvaitsetteko, niin esittelemme itsemme: nimeni on Gagin, ja tämä on minun ... hän vaikenä hetkeksi: — minun sisareni. Ja teidän nimenne, minä pyydän?

Minä mainitsin nimeni, ja me ryhdyimme keskusteluun. Minä sain kuulla, että Gagin, matkustellessaan huvikseen, niinkuin minäkin, viikkoa sitten oli saapunut L:ään ja majautunut siihen. Minun täytyy tunnustaa, että minä vastenmielisesti tutustuin venäläisten kanssa ulkomaalla. Minä tunsin heidät jo kaukaa heidän käynnistään, heidän vaatteittensa muodosta, pääasiallisesti kuitenkin heidän kasvojensa luonteen kautta. Itsehensä tyytyväisyyden ja ylenkatseellisuuden, useinpä vaatavaisuudenkin piirteet äkkiä muuttuivat sellaisiksi, jotka ilmaisivat varovaisuutta ja arkuutta... Yhdessä silmänräpäyksessä ihminen ikäänkuin seisoä vartijana, hänen silmäyksensä kääntyivät rauhattomasti joka taholle...

"Enkö vain lie sanonut jotakin tyhmää, eikö minua naureta?" näytti tämä hämmästynyt katse lausuvan. Hetkinen vielä, — ja rauhallisuus oli jälleen laskeutunut hänen kasvoillensa, vain silloin tällöin vaihdellaksensa tylsän neuvottomuuden kanssa. Niin, minä vältin venäläisiä, mutta Gagin heti ensi hetkessä minua miellytti. Maailmassa on olemassa sellaisia onnellisia henkilöitä, joita jokainen mielellään katselee; miellyttävien kasvojensa kautta he vaikuttavat meissä lämpimiä tunteita ja vetävät meitä puoleensa. Gagin'illa oli juuri sellaiset suloiset, ystävälliset kasvot suurine lempeine silmineen ja hienoine kiharine hiuksineen. Hän puhui niin, että, vaikk'ei häntä olisi nähnytään, jo hänen äänestänsäkin voi päättää, että hän nauroi.

Tyttö, jonka hän sanoi sisarekseen, näytti minusta heti ensi katsannossa sangen miellyttävältä. Oli jotakin omituista, jotakin erinomaista hänen tummanveristen, pyöreitten kasvojensa piirteissä; hänen vähäläntäinen, hieno nenänsä, melkein lapsellisen pyöreät poskensa, mustat säihkyvät silmänsä vaikuttivat hänessä jotakin viehättävää. Sulotar ilmautui koko hänen vartalossaan; kuitenkin hän ei

näyttänyt olevan täydellisesti kehkeytynyt. Hän ei ensinkään ollut veljensä näköinen.

— Tahdotteko tulla meidän luoksemme? kysyi Gagin minulta: — minusta olemme jo kyllin katselleet Saksalaisia. Meikäläiset olisivat, puhuakseni totta, jo aikoja sitten heittäneet akkunat rikki ja lyöneet tuolit sirpaleiksi, mutta nämät käyttävät itseään vielä liiankin siivosti. Miltä tuntuu Asja, lähdemmekö kotiin?

Tyttö nyökäytti myöntävästi päätään.

— Me asumme kaupungin ulkopuolella, jatkoi Gagin: — eräässä viinitarhassa, yksinäisessä rakennuksessa, korkealla. Meillä on ihanata, te saatte nähdä. Emäntä on luvannut valmistaa meille hapanta maitoa. Nythän jo pian rupee hämärtämään, ja teidän on parempi kulkea Rheinⁱⁿ poikki kuutamolla.

Me lähdimme matkaan. Matalan kaupungin portin kautta (vanha sorakivistä tehty muuri ympäröitsi kaupunkia joka taholta, eivätkä tykkireijätkään vielä kaikki olleet lahonneet) me astuimme kentälle ja kuljettuamme noin sata askelta kivisen aitauksen vierustaa pitkin, pysähdyimme ahtaan portin eteen. Gagin aukasi sen ja johti meitä jyrkkää polkua pitkin vuorta ylös. Kummallakin puolen pitkin rinnettä kasvoi viiniköynnöstä; aurinko oli juuri laskeutunut ja jättänyt vaan himmeään purppurapunaisten valon viheriöille oksille, pitkille seipäille, kuivalle maalle, joka oli täynnään suurempia ja pienempiä liuskakiviä, ja pienelle valkoseinäiselle rakennukselle, joka oli varustettu viistoilla, tummanvärisillä poikkipuilla ja neljällä valoisalla akkunalla, ja joka oli sen vuoren kukkulalla, jota ylöspäin me kiipesimme.

— Tuossa on meidän asuntonne, huudahti Gagin, lähestyessämme pientä taloa — ja tuossa emäntämmekin jo tuo maidon. Guten Abend, Madame. Me heti ryhdymme siihen; mutta ensin, lisäsi hän — katsokaa ympärillenne ... millainen on näkö-ala?

Näkö-ala oli todellakin ihmeen viehättävä. Rhein-virta oli edessämme kokonaan hopeanhohtavana viheriöitten rantojensa välissä. Yhdessä kohden se hehkui levolle laskeuneen auringon kullanpurppuraisessa valossa. Kaikki rannalla olevan kaupungin rakennukset ja kadut olivat nähtävissä; kukkuloita ja lakeuksia levisi lavealta edessämme. Alhaalla oli kaunista, ylhäällä vielä kauniimpaa; omituisen vaikutuksen minuun teki tummansinisen taivaan selkeys ja ilman kirkas läpikuultavuus. Viileänä se aaltoili ja keveänä, ikäänkuin sekin olisi tuntenut itsensä vapaammaksi korkeudessa.

— Oivallisen te olette valinneet itsellenne asunnon, virkoin minä.

— Asja on sen keksinyt, vastasi Gagin; — no, Asja, jatkoi hän, aseta kaikki järjestykseen. Käske tuoda kaikki tänne. Me tahdomme syödä illallisemme taivasalla. Tänne soittokin kuuluu selvemmin. Oletteko huomanneet, jatkoi hän, kääntyen minuun — läheltä valssi toisinaan ei kuulu miltään — laimeita, käheitä ääniä vain; mutta etäältä, kuinka ihmeen ihanata! — se saattaa kaikki sydämen herkimmat kielet värähtelemään.

Asja, jonka varsinainen nimi oli Anna, mutta jota Gagin kutsui Asja'ksi, joksi minunkin suvaittanee häntä kutsua, lähti huoneeseen, mutta palasi pian takaisin emännän kanssa. He kantoivat yhdessä suurta tarjotinta, jolle oli asetettu maito-ruukku, kantajia, lusikoita, sokeria, marjoja ja leipää. Me laskeusimme istumaan ja ryhdyimme syömään. Asja otti hatun päästänsä. Hänen mustat hiuksensa, jotka olivat leikatut tasaisiksi ja kammatut pojan tapaan, valuivat tuuheina kiharina alas hänen kaulalleen ja hartioilleen. Aluksi hän ujosteli minua; mutta Gagin sanoi.

— Asja, älä pelkää; hän ei ole vaarallinen!

Asja hymyili ja hetkisen kuluttua hän jo itse puhutteli minua. Minä en milloinkaan ole nähnyt olentoa, joka olisi ollut levottomampi kuin hän. Hetkeäkään hän ei istunut rauhallisena; hän nousi istumasta, juoksi huoneukseen, tuli jälleen takaisin, hyräeli puoliääneen ja nauroi usein erittäin kummallisella tavalla, näytti siltä, kuin hän ei olisi nauranut sitä, mitä kuuli, vaan niitä eri ajatuksia, jotka tavan takaa juolahtivat hänen mieleensä. Hänen suurista silmistään lähtevä katseensa oli rehellinen, kirkas, pelotoin, mutta joskus hänen silmäluomensa värähtelivät hiljaisesti ja silloin hänen silmäyksensä äkkiä tulivat syvällisiksi ja lempeiksi. Me keskustelimme noin kahden tunnin ajan. Päivä oli jo aikoja sitten sammunut, ja ilta, joka ensin oli ollut kirkas, sitten purpuranpunainen, vihdoin vaaleanhämärä, häiveni hiljalleen ja vaihtui yöhön, mutta meidän keskustelumme jatkui yhä hiljaisena ja rauhallisena kuin ilma, joka meitä ympäröi. Gagin tuotti pullon Rhein'in viiniä, jonka me kiirehtimättä vähitellen tyhjensimme. Musiikki kaikui yhä korviimme; sen säveleet kuuluivat meistä entistä vienommilta, suloisemmilta; valojo oli sytytetty kaupunkiin ja virralle. Asja laski äkkiä päänsä alaspäin, niin että hänen kiharansa valuivat hänen silmilleen, oli äänetönnä ja huokasi syvään; sanoi sitten tahtovansa lähteä levolle ja meni huoneeseen; minä näin kuitenkin, kuinka hän sytyttämättä tulta, kauan seisoj suljetun akkunan takana.

Vihdoin nousi kuu; sen epätasainen valo leijaili Rhein'in pinnalla; kaikki kirkastui, synkeni, muuttui,

viinikin tahkotuissa laseissamme hehkui salaperäisesti välkkyen. Tuuli oli hiljentynyt, laskenut siipensä kokoon ja asettunut täydellisesti; yöllinen hyvänhajuinen lämpö nousi maasta.

— Onpa jo aika lähteä, huudahdin minä; muuten en enää saa käsiini ehättäjää!

— On aika, kertoi Gagin.

Me astuimme polkua alas. Äkkiä kivet kalisivat takanamme; se oli Asja, joka kiirehti jälessämme.

— Etkö siis makaakkaan? kysyi häneltä hänen veljensä, mutta sanomatta sanaakaan Asja kiirehti ohitse. Viimeiset sammuvat lamput, joita ylioppilaat olivat sytyttäneet ravintolan puutarhaan, valaisivat alhaalta puitten lehtiköitä, suoden niille juhllallisen, haaveellisen näön. Me tapasimme Asjan rannalla; hän puhutteli ehättäjää. Minä hyppäsin veneeseen ja jätin jäähyväiset uusille ystävilleni. Gagin lupasi käydä minua katsomassa seuraavana päivänä; minä puristin hänen kättänsä ja ojensin oman käteni Asjalle; hän vain katseli minua ja puristi päätään. Vene lähti rannasta ja kiiti ripeätä virtaa eteenpäin. Ehättäjä, oiva ukko, painoi voimiensa takaa airoja tummaan veteen.

— Te olette soutaneet keskelle kuutamon kirkasta juovaa ja olette rikkoneet sen, huusi Asja rannalta.

Minä loin silmäni alaspäin; aallot huokuivat pimeyden verhoomina veneen ympärillä.

— Jääkää hyvästi, kaikui vielä kerran hänen äänensä.

— Huomiseksi, lisäsi Gagin.

Vene saapui rantaan. Minä astuin maalle ja loin silmäykseni taakseni. Ketään ei enää ollut nähtävänä vastakkaisella rannalla. Kuutamon kirkas juova vetäytyi jälleen hopeisena siltana koko virran poikki. Ikäänkuin jäähyväisiksi kaikuvat vielä vanhanaikaisen Lanner'in valssin säveleet. Gagin oli oikeassa. Minä tunsin kaikkien sydämeni kielten värähtelevän vastaukseksi noille suloisille säveleille. Minä kuljin tummien kenttien poikki kotiini vitkalleen henkien hyvänhajuista ilmaa, ja saavuin huoneeseen kokonaan suloisien väsymyksen valtaamana, jota tarkoituksettomat ja määrättömät toiveet minussa vaikuttivat. Minä tunsin itseni onnelliseksi... Mutta minkä johdosta minä olin onnellinen? Minä en mitään halunnut, en mitään miettinyt ... minä olin onnellinen.

Nauramaisillani viehättävien ja iloisten tunteitten kyllyydestä minä heittäysin vuoteelleni ja olin jo sulkea silmäni, kun äkkiä juolahti mieleeni, ett'en kertaakaan koko illan kuluessa ollut ajatellut julmaa kaunotartani... "Mitä tämä lienee?" kysyin itseltäni; — "enhän vain lie rakastunut?" Mutta esitettyäni itselleni tämän kysymyksen, minä nähtävästi jo olin nukkunut kuin lapsi kehossa.

III.

Seuraavana aamuna, kun jo olin herännyt, vaan en vielä noussut vuoteeltani, kuulin sauvalla koputettavan akkunani alla, ja ääni, jonka heti tunsin Gagin'in ääneksi, kuului laulavan:

"Viel' uinailet? Ma kitaralla
Sun herätän..."

Minä riensin aukaisemaan hänelle ovea.

— Terve, sanoi Gagin, astuessaan sisään. — minä häiritseen teitä jotenkin varhain, mutta katsokaa, millainen aamu! Raitista, kastetta, leivoset laulavat...

Kiharine, kiiltävine hiuksineen, paljaine kauloineen, ruusuisine poskineen hän itse oli raitis kuin aamu.

Minä pukeuduin. Me astuimme puutarhaan, istuimme penkille, käskimme tuoda itsellemme kahvia ja ryhdyimme keskustelemaan. Gagin ilmaisi minulle tulevaisuutta koskevat aikeensa: melkoisen omaisuuden omistajana ja ollen kenestäkään riippumaton hän oli päättänyt antautua maalaustaiteen alalle, ollen huolissaan vain siitä, että myöhään oli tullut tähän tuumaan ja kuluttanut paljon aikaa turhaan; minäkin kerroin aikeistani ja uskoin sen ohessa hänelle onnettoman rakkauteni salaisuuden.

Hän kuunteli minua kärsivällisesti, mutta vilkasta osanottoa minä, niin paljon kuin voin huomata, en hänessä herättänyt intohimoani kohtaan. Huoattuansa pari kertaa jälessäni kohteliaisuudesta minua kohtaan hän esitti minulle, että lähtisimme katselemaan hänen studioitansa. Minä heti siihen suostuin.

Asjaa me emme tavanneet kotona. Hän oli emännän kertomuksen mukaan lähtenyt "rauniolle". Noin kahden virstan päässä L:stä oli nimittäin jäännöksiä eräästä feodaali-linnasta. Gagin näytti minulle kaikki maalikuvainsa pohjapiirroukset. Hänen kuvasuunnitelmissaan oli paljon elävää ja todenmukaista, jotakin vapaata ja leveätä, mutta ainoakaan niistä ei ollut valmis, ja piirustus minusta näytti huolimattomalta ja virheelliseltä. Minä lausuin peittelemättä ajatukseni.

— Niin, niin, alkoi hän huoaten; — te olette oikiassa, kaikki tämä on sangen huonoa ja epätäydellistä. Mitä on tekeminen! Minä en ole oppinut niinkuin olisi pitänyt ja tuo lemmon slaavilainen leväperäisyyskin tahtoo pitää puoltansa. Miettiessä työtä jo luulee kotkana liitelevänsä ilmassa; luulee voivansa siirtää maapallon radaltaan — mutta kun työ on pantava toimeen, niin jo heikkenee ja väsy.

Minä ai'oin rohkaista häntä, mutta hän viittasi kädellään ja koottuansa kaikki piirroksensa hän heitti ne sohvalle.

— Jos olen kärsivällinen, niin minusta tulee jotakin, lausui hän parrassaan: — joll'en, niin jään keskeneräiseksi. Lähtekäämme ennemmin etsimään Asjaa.

Me lähdimme.

IV.

Tie rauniolle kulki kaidan metsän peittämän laakson vierua pitkin; sen pohjalla juoksi puro kohisten kivien välitse. ikäänkuin kiirehtien yhtymään suuren virran kanssa, joka rauhallisena välkkyi terävahuippuisten vuorenharjujen tumman rajan takana. Gagin käänsi huomiotani muutamien muita enemmän valaistujen kohtien puoleen, hänen sanansa todistivat ainakin taitelijaa, joll'eivät juuri maalaria. Pian alkoi raunio näkyä. Alastoman kallion huipulla kohosi neliskulmainen, aivan tummentunut, vielä luja torni, joka kuitenkin pitkittäisen raon kautta oli ikäänkuin halaistu. Sammaltunut muuri liittyi torniin; siellä täällä luikerteli pitkin sitä murattipensaita; mutkikkaita köynnöskasvia riippui alas harmaista tykkirei'istä ja lahonneista holvikaarroksista. Kivinen polku vei eheänä säilyneelle portille. Me lähenimme juuri sitä, kun edessämme äkkiä vilahti naisen muoto, joka väleen juoksi soraläjän yli ja asettui muurin ulkonevalle osalle suoraan syvyyden yläpuolelle.

— Asjahan se on! huudahti Gagin: — kuinka järjetöin!

Me astuimme portista vähäläntäiseen pihaan, joka puoliksi oli villien omenapuitten ja nokkosten hallussa. Muurilla istui todellakin Asja. Hän kääntyi kasvoin meihin ja naurahti, mutta ei liikkunut paikaltaan. Gagin uhkasi häntä sormellaan, mutta minä soimasin häntä ääneeni hänen varomattomuudestaan.

— Suvaitkaa hänen olla, sanoi Gagin minulle kuiskaamalla: — älkää kiivastuttako häntä; te ette häntä tunne; hän kiipee vielä, saatte nähdä, torniinkin. Ihmetelkää enemmän täkäläisten ihmisten älykkäisyyttä.

Minä katsoin ympärilleni; sijoittuneena pieneen puusuojaan istui eräässä sopessa vanha akka ja kutoi sukkaa katsellen meitä kieroon silmälasiansa yli. Hän möi matkailijoille olutta, leivoksia ja seltterivettä. Me laskeusimme istumaan penkille ja ryhdyimme raskaista tinakannuista juomaan jotenkin raitista olutta. Asja yhä istui liikkumaton; hän oli nostanut jalkansa allensa ja kietonut päänsä ympäri silkkisen vyöhyen; hänen sokea vartalonsa kuvautui selvästi ja somasti kirkasta taivasta vastaan; minä kuitenkin en saattanut katsella häntä tuntematta mieliharmia. Jo edellisenä päivänä minä olin huomannut hänessä jotakin jännitettyä, melkein luonnotointa... "Hän tahtoo meitä hämmästyttää," ajattelin minä: — "miksi sitä? millainen lapsellinen oikku!" Ikäänkuin arvaten ajatukseni hän äkkiä loi minuun terävän ja läpätunkevan silmäyksen, naurahti taasen, hyppäsi sitten kahdessa loikkauksessa alas muurilta ja pyysi, astuen akan luo, häneltä lasillisen vettä.

— Sinä luulet ehkä, että minä tahdon juoda? sanoi hän kääntyen veljeensä. — ei; tuolla on kukkia muurilla, joita välttämättömästi täytyy kastaa.

Gagin ei vastannut hänelle mitään; mutta Asja rupesi lasi kädessä kiipeämään rauniota ylös, silloin tällöin pysähtyen ja kumartuen alas ja miellyttävällä arvokkaisuudella vuodattaen maahan muutamia vesipisaria, jotka kirkkaasti kimaltelivat auringon paisteessa. Hänen liikkeensä olivat viehättävät, mutta minua yhä entisen mukaan harmitti katsellessani, vaikka vasten tahtoaikin ihailin hänen vikkelyyttänsä ja kätevyyttänsä. Eräällä vaarallisella paikalla hän tahallansa huudahti ja nauroi sitten

ääneensä...

Minua harmitti vielä enemmän.

— Hän kiipee kuin vuohi, myrиси akka itseksensä, heitettyään sukankutimensa hetkeksi sillensä.

Sillä välin oli Asja tyhjentänyt koko lasinsa ja palasi nyt veitikkamaisesti horjuen sinne tänne, meidän luoksemme. Kummallinen hymy sai hänen kulmakarvansa, sieraimensa ja huulensa tuskin huomattavasti värähtelemään. Hänen tummat silmänsä vilkkuivat puoleksi rohkeasti, puoleksi hilpeästi.

Te katsotte minun menettelöni sopimattomaksi, näyttivät hänen kasvonsa sanovan: — olkoon menneeksi; minä tiedän että te yhtäkaikki minua ihmetellen ihaillette.

— Taitavasti, Asja, sangen taitavasti, sanoi Gagin puoliääneen.

Äkkiä tämä ikäänkuin joutui hämilleen, antoi pitkien silmäripsiensä vaipua alaspäin ja istuutui kainosti, ikäänkuin syyllisenä, meidän luoksemme. Nyt ensi kerran olin tilaisuudessa ottaa hänen kasvonsa, nuot vaihtelevimmat kasvot, mitä ikänäni olin nähnyt, tarkastuksen alaiseksi. Muutaman hetken kuluttua ne tulivat ihan vaaleiksi ja saivat tylsän, melkein surullisen muodon; niiden piirteetkin minusta näyttivät tuntuvammilta, ankarammilta, yksinkertaisemmilta. Hän oli tullut aivan äänettömäksi. Me kuljimme raunion ylt'ympäri (Asja seurasi meitä) ja ihailimme näkö-aloja. Sillä välin päivällis-aika läheni. Maksassaankalle Gagin pyysi vielä yhden tinakannullisen olutta ja sanoi, kääntyneenä minuun, unekkaalla katseella:

— Sydämemme naisen terveydeksi!

— Onko hänellä siis — onko teillä siis sellainen nainen, kysyi äkkiä Asja.

— Keliäpä ei sitä olisi? vastasi Gagin.

Asja vaipui hetkeksi ajatuksiin; hänen kasvonsa muuttuivat jälleen; jälleen ilmaantui niissä tuo vaativainen, melkein röyhkeä hymy.

Paluumatkalla hän vielä kiivaammin nauroi ja hullutteli. Hän katkaisi pitkän oksan, asetti sen olkapäällensä niinkuin pyssyn ja sitoi vyöhyen päänsä ympäri. Minä muistan kuinka meitä kohtasi suurilukuinen joukko vaaleatukkaisia, pöyhkeitä Englantilaisia: ikäänkuin komennon mukaan he kaikki kylmäkiskoisella hämmästyksellä seurasivat Asjaa lasin kaltaisilla silmillään, mutta ikäänkuin heidän harmiksensa tämä lauloi ääneensä. Tultuansa kotiin hän heti meni huoneesensa ja tuli esiin vasta päivälliseksi, puettuna parimpiin vaatteisiinsa, huolellisesti kammattuna ja hansikkaat kädessä. Pöydän ääressä hän käytti itseänsä sangen säädyllisesti, melkein kankeasti, maistoi tuskin ruokalasia ja joi vettä viinilasista. Nähtävästi hän nyt tahtoi esiytyä minulle uudessa roolissa, säädyllisen ja hyvin kasvatetun neiden. Gagin ei häntä siinä estänyt, nähtävästi hän oli tottunut noudattamaan hänen tahtoansa kaikessa. Hän vain joskus katsahti hyväsydämisesti minuun ja nosti vähän hartioitansa, ikäänkuin olisi hän tahtonut sanoa. "Hän on lapsi, olkaa suojele häntä kohtaan." Kun päivällinen oli loppunut, Asja heti nousi, kumarsi meille ja kysyi, asettaen hatun päähänsä, saisiko hän mennä "Frau Luise'n" luo.

— Milloin viimeiseksi olet kysynyt lupaa? vastasi Gagin, tuo aina samanlainen, tällä kertaa kuitenkin jotenkin hämmästyntynyt hymy huulillaan: — onko sinun ikävä meidän kanssamme?

— Ei, mutta minä lupasin Frau Luise'lle vielä eilen käydä häntä tervehtimässä ja sitä paitse minä ajattelin, että teidän on suotuisampi olla kahden kesken. Herra N. (hän osoitti minua) kertoo sinulle vielä jotakin.

Hän lähti.

— Frau Luise, alkoi Gagin, koittaen välttää katsettani: — on entisen tšekäläisen pormestarin leski, hyvinluontoinen, mutta ylönkatsottu vaimo. Hän on suuresti mieltynyt Asjaan. Asjalla on tapana mielellään tutustua alhaissäätyisten ihmisten kanssa; minä olen huomannut, että perusteena siihen aina on ylpeys. Minä olen häntä kelpolailla hemmoitellut, niinkuin näette, lisäsi hän hetken oltuansa vaiti: — mutta mitä olen voinut tehdä? Ankaruutta en voi käyttää ketään kohtaan, häntä kohtaan kaikkien vähimmin. Minun on *velvollisuuteni* olla suojele häntä kohtaan.

Minä olin vaiti. Gagin käänsi keskustelun toisaalle. Mitä enemmän minä opin häntä tuntemaan, sitä lujemmin minä häneen kiinnyin. Minä rupesin häntä jo pian ymmärtämään. Hän oli tuollainen perinpohjin venäläinen mies, totuutta rakastava, rehellinen, yksinkertainen, mutta valitettavasti jotenkin hidas, ilman pontevuutta ja sisällistä intoa. Nuoruuden kiihko ei hänessä kuohunut, se ikäänkuin kimalteli kainona valona. Hän oli hyvin rakastettava ja älykäs, mutta minä en voinut saada

itselleni selväksi, mitä hänestä miesikäisenä oli tuleva. Tulla taiteilijaksi ... ilman ututteraa, alituista voimain ponnistusta ei tule taiteilijaksi, ja voimiasi ponnisteleva, ajattelin minä, silmäillen hänen lempeätä kasvojensa luonnetta ja kuunnellen hänen hidasta puhettansa, — ei, voimiasi ponnisteleva sinä et milloinkaan ole, ja itseäsi pakoittamisessa, siinä sinä et ole onnistuva. Ja kuitenkin oli tuiki mahdollista olla häntä rakastamatta; sydän ikäänkuin vetäytyi hänen puoleensa. Noin tuntia neljä me vietimme yhdessä, milloin istuen vieretysten sohvalla milloin levollisina käyskennellen talon edessä. Ja näinä neljänä tuntina me täydellisesti liityimme.

Päivä oli menossa maillensa, ja minun oli jo aika lähteä kotiin. Asja vielä ei oikut palannut.

— Hänpä vasta on oikein itsevaltainen! virkkoi Gagin: — jos suvaitsette, niin tulen teitä saattamaan. Matkalla poikkeemme Frau Luise'n luo; minä kysyn onko hän siellä? Kierros ei paljoa tee.

Me kävelimme alas kaupunkiin, ja pysähdyimme, kuljettuamme kaitaa mutkikasta poikkikatua pitkin, kahden akkunan levyisen ja neljän kerroksen korkuisen rakennuksen eteen. Toinen kerros pistäytyi ensimmäistä enemmän kadulle päin, kolmas ja neljäs vielä enemmän kuin toinen. Koko rakennus vanhanaikuisine veistokoristuksineen, kaksine paksuine pylväineen, jyrkkine tiilikattoinen ja ullakosta esiin pistäytyvine vintturineen oli suuren, kyttyräisen linnun näköinen.

— Asja! huusi Gagin: — oletko siellä? Valaistu akkuna kolmannessa kerroksessa avautui ritinällä, ja me näimme siinä Asjan mustanverevän pään. Hänen takanansa tirkistelivät vanhan akan hampaattomat ja heikko-silmäiset kasvot.

— Olen, vastasi Asja, nojautuen veikistelevästi kyynärvarsillaan akkunalautea vastaan: — minun on täällä hyvä olla. Tuossa, ota, lisäsi hän heittäen Gaginille geraaniumi-oksen: — kuvaile mielessäsi, että minä olen sinun sydämesi nainen.

Frau Luise nauroi.

— N. on poislähdössä, vastasi Gagin: — hän tahtoo jättää sinulle jäähyväiset.

— Todellakin, virkkoi Asja: — siinä tapauksessa anna hänelle oksani, minä tulen heti takaisin.

Hän veti akkunan kiinni ja nähtävästi suuteli Frau Luisia. Gagin antoi minulle vaiti ollen oksan. Vaiti ollen minä pistin sen taskuuni, menin poikkivientipaikalle ja annoin viedä itseni toiselle puolen virtaa.

Minä muistan, kuinka minua, astuessani kotiini mitään ajattelematta, mutta kummallisen raskaalla sydämmellä, äkkiä kohtasi väkevä tuttu, mutta Saksassa harvinainen haju. Minä pysähdyin ja näin tien vieressä vähäläntäisen vartaallisen hampua. Se synnyinmaani aroilla tavallinen haju huomautti minua tästä ja herätti minussa innokkaan ikävöimisen sinne. Minussa nousi halu saada hengittää venäläistä ilmaa, astua venäläistä maata. "Mitä teen täällä, miksi kuljeskelen vieraassa maassa vieraitten keskellä?" huudahdin minä, ja kuolettavainen raskaus, jota tunsin sydämessäni, muuttui samassa katkeraksi, polttavaksi mielenliikutukseksi. Minä saavuin kotiini aivan toisella lailla, kuin edellisenä päivänä. Minä tunsin itseni melkein kiivastuneeksi, enkä pitkään aikaan voinut rauhoittua. Mieliharmi, jota itsekään en voinut ymmärtää, valtasi minut. Vihdoin minä laskeusin istumaan ja muistellesani uskotointa leskeäni (virallinen muisteleminen tästä naisesta päätti jokaisen päiväni), sain käsiini erään hänen kirjoittamistansa kirjeistä. Mutta minä en edes katsonut siihen; minun ajatukseni alkoivat heti kulkea toisaalle. Minä rupesin ajattelemaan ... ajattelemaan Asjaa. Minun juolahti mieleeni, että Gagin keskustellessamme oli tehnyt viittauksia siihen suuntaan, että olisi muka olemassa asianhaaroja, jotka vaikeuttaisivat hänen palaamistaan Venäjälle... "Mutta onkohan tuo tyttö sittenkään hänen sisarensa?" lausuin minä ääneeni.

Minä riisuin yltäni, laskeusin makaamaan ja yritin nukkua; hetkisen kuluttua, minä jälleen nousin istumaan vuoteelleni ja rupesin, nojautuen kyynärvarrellani päänaluseen, uudestaan muistelemaan tuota "oikullista, teeskennellen nauravaa tyttöä"... "Hän on muodostettu niinkuin pieni Raphael'in Galathea Farnesina'ssa," sanoin hiljaa itsekseen: — "niin; eikä hän sittenkään ole Gagin'in sisar..."

Ja lesken kirje oli tällä välin rauhallisena jalkapuolella himmeänä kuin epämääräisessä valossa.

V.

Seuraavana aamuna minä jälleen lähdin L:ään. Minä koitin vakuuttaa itselleni, että minä tahdoin tavata Gagin'ia, mutta salaisuudessa minä oikeastaan halusin saada nähdä, miten Asjan laita olisi,

"kummittelisiko" hän taasen, niinkuin edellisenä päivänä. Minä tapasin molemmat vierashuoneessa, ja, mikä ihme! — sentähdenkö, että minä yöllä ja aamulla olin kauan muistellut Venäjän-maata — Asja minusta täydellisesti näytti venäläiseltä tytöltä, niin, yksinkertaiselta, melkeinpä kamarineitsyeltä. Hän oli puettuna vanhanpuoliseen hameeseen, hiuksensa olivat kammatut korvien taakse, ja hän istui liikkumattomana akkunan edessä ja työskenteli ompelupuiten ääressä tyyneenä, rauhallisena, niinkuin ei ikänensä olisi tehnyt muuta työtä. Hän oli milt'ei äänetönnä ja katseli hiljaisena työtänsä; hänen kasvojensa piirteet olivat niin yksinkertaisen, niin jokapäisen näköiset, että minun ehdottomasti muistui mieleeni nuot meidän kotikasvuiset Kathinka't ja Maschinka't; että yhtäläisyys olisi täydellinen, hän lauloi puoliääneensä tuota venäläistä laulua "Äitiseni, rakkahani." Minä silmäilin hänen kellahtavia, uleita kasvojansa, muistelin eilisiä houreitani, ja muuan asia kävi säälikseni. Ilma oli ihmeen ihana. Gagin ilmoitti minulle, että hän oli tänään aikonut mennä tekemään studioita luonnon mukaan; minä kysyin, suvaisisiko hän, että minä seuraisin hänen mukansa, enkö häntä häiritsisi?

— Päinvastoin, virkkoi hän: — te voitte antaa minulle hyviä neuvoja.

Hän asetti ympyriäisen Van Dyck'iläisen hatun päähänsä, pukeutui päällyspaitaansa, otti paperilaukun kainaloonsa ja lähti matkaan; minä seurasin häntä hitain askelin. Asja jäi kotiin. Lähtiessään Gagin pyysi häntä pitämään huolta siitä, ett'ei keitos tulisi liian vetiseksi; Asja lupasi käydä katsomassa kyökissä. Gagin saapui laaksoon, jonka minä jo tunsin, istuutui kivellet ja alkoi kuvata vanhaa, korkeata, tuuhea-oksasta tammea. Minä laskeusin ruohostoon ja otin kirjasen eteeni, mutta en ennättänyt lukea kahta sivuakaan, ja hän yhä vain tahraasi paperiansa; me aina vain keskustelimmekin, sen mukaan mitä minä ainakin voin päättää, jotenkin älykkäästi ja hienosti siitä, miten taitelian oli työskenteleminen, mitä hänen oli hylkääminen, mitä omistaminen itselleen, ja mikä merkitys hänellä oli meidän aikoinamme. Gagin ilmoitti vihdoon, ett'ei hän tänään ollut piirtämistuulella, laskeusi maahan minun viereeni, ja tuossapa nyt vasta sujui esteetönnä meidän keskustelumme, tuo nuoruudessa niin mieluinen, milloin hehkuva, illoin uinaileva, milloin intohimoinen, melkein aina kuitenkin epämääräinen keskustelu, johon Venäläinen niin mielellään antautuu. Keskusteltuamme kylliksemme me palasimme kotiin tyytyväisyyden tunteen valtaamina, ikäänkuin olisimme tehneet jotakin, edistyneet jossakin. Minä tapasin Asjan samallaisena kuin olin hänet jättänyt. Vaikka kuinkakin olisin koittanut häntä tarkastella — mitään veikistelemisen jälkeä, mitään teeskentelemisen merkkiä en hänessä voinut huomata; tällä kertaa olisi ollut mahdotonta syyttää häntä menettelöstä, joka ei olisi ollut luonnon mukainen.

— Vai niin virkkoi Gagin: — sinä olet ruvennut paastoamaan ja katumaan tänään.

Illalla hän muutaman kerran teeskentelemättä haukotteli ja vetäytyi aikaisin huoneesensa. Minä jätin itsekin pian jäähyväiset Gagin'ille, enkä enään, tultuani kotiin, antautunut minkään hourailemisen alaiseksi; tämä päivä kului ilman että tunteeni kertaakaan olisivat olleet kohtuuttomasti jännitetyt. Kuitenkin minä muistan, että minä, mennessäni levolle, ääneeni lausuin:

— "Millainen kameleontti kuitenkin tuo tyttö on!" ja lisäsin, oltuani jonkun aikaa mietteiden vallassa: — "eikä hän sittenkään ole hänen sisarensa."

VI.

Niin kului kokonaista kaksi viikkoa. Minä kävin tervehtimässä Gagin'ia joka päivä. Asja näytti minua välttävän, mutta hän ei enään osoittanut tuota hulluntapaisuutta, joka niin suurella määrällä oli kummastuttanut minua tuttavuutemme kahtena ensimmäisenä päivänä. Minusta oli kuin hän salassa olisi ollut murheellinen tahi hänen mielensä häiriötilassa; hän myöskään ei enään nauranut niin paljoa. Minä tarkastelin häntä utterasti.

Hän puhui jotenkin hyvin ranskaa ja saksaa; kuitenkin saattoi kaikesta huomata, ettei hän ollut lapsuudestaan saakka ollut naisihmisten käten johdatettavana, jonka vuoksi hänen kasvatuksensa oli saanut omituisen, tavattoman luonteen, jolla ei ollut mitään yhteistä hänen veljensä kasvatuksen kanssa. Gagin'issa ilmaantui, pitämättä lukua hänen Van Dyckiläisestä hatustaan ja päällyspaidastaan, hento, puoleksi hempeä venäläinen aatelismies, mutta Asja ei ollut jalosukuisen neiden kaltainen; kaikissa hänen liikkeissään oli jotakin rauhainta. Hän oli luonnostansa kaino ja arkatuntoinen, mutta tämä kainous, tämä arkatuntoisuus harmitti häntä, ja tästä mieliharmista päästäksensä hän koitti pakoittaa itseänsä olemaan vapaa ja rohkea, joka hänelle ei aina onnistunut. Minä puhuin hänen kanssansa joitakuuta kertoja hänen elämästään Venäjällä, hänen entuudestaan; hän vastasi hyvin vastenmielisesti näihin kysymyksiin; minä sain kuitenkin tietää, että hän ennen lähtöänsä ulkomaille oli asunut kauan maalla. Kerran minä tapasin hänet yksinään kirjan ääressä. Nojaten päätänsä molempia

käsivarsiansa vastaan, ja sormet pistettyinä syvään hiuksien sisään, hän ahnaasti seurasi kirjan sisältöä.

— Oivallista! lausuin minä astuessani hänen luoksensa: — kuinka ahkera te olette!

Hän nosti päätänsä ja loi minuun totisen ja ankaran silmäyksen.

— Te luulette, ett'en minä osaa muuta kuin nauraa, sanoi hän ja tahtoi lähteä pois.

Minä vilkasin kirjan nimilehteä; se oli joku ranskalainen romaani.

— Ainakaan en saata kiittää teidän vaalianne, huomautin minä.

— Mitä minun siis pitää lukeman! huudahti hän ja lisäsi, heitettyänsä kirjan pöydälle: parempi on siis, että lähden hulluttelemaan, ja juoksi ulos puutarhaan.

Saman päivän illalla minä luin Gagin'ille "Hermann und Dorothea'a." Ensimmältä Asja vain puuhaili ympärillämme, pysähtyi sitten äkkiä, rupesi kuuntelemaan, istuutui hiljaa viereeni ja kuunteli lukemista loppuun saakka. Seuraavana päivänä minä jälleen en tuntenut häntä, ennenkuin huomasin, että hänen oli äkkiä pälkähtänyt päähän olla taloudellisia asioita harrastava ja vakaa, niinkuin Dorothea. Sanalla sanoen, hän oli minusta arvoituksen alainen olento. Täynnään itserakkautta suurimmassa määrässä hän viehätti minua myös silloin, kun olin häneen suuttunut. Yhdessä suhteessa minä kumminkin sain yhä lujemman vakuutuksen, nimittäin siinä, ett'ei hän ollut Gagin'in sisar. Tämä ei käyttänyt itseänsä hänen suhteensa veljen tavalla; siinä oli jotakin liian ystävällistä, liian nöyrää ja samassa jotakin väkinäistä.

Omituinen tapaus oli omiansa vahvistamaan epäluuloani.

Tullessani eräänä iltana viinitarhalle, jossa Gagin'it asuivat, huomasin portin suljetuksi. Arvelematta kauemmin minä menin eräälle paikalle, missä aitaus oli murtunut, jonka paikan ennen olin keksinyt, ja hyppäsin siitä ylitse. Lähellä tätä paikkaa oli sivupuolella tietä pieni akaasialehto. Minä olin juuri saapunut sen luo ja olin jo menemäisilläni ohitse, ... kun äkkiä minua hämmästytti Asjan ääni, joka innokkaasti ja kyynelten vuotaessa lausui seuraavat sanat:

— En tahdo rakastaa ketäkään muuta kuin sinua, en, en, sinua yksinään ma tahdon rakastaa — sinua ainiaan.

— Rauhoitu siis, Asja, sanoi Gagin: — tiedäthän, että minä uskon sinua. Kummankin ääni kuului lehdestä. Minä näin heidät molemmat oksain harvan lehdistön läpi. He eivät minua huomanneet. — Sinua, sinua yksinään, toisti Asja, ja alkoi, heittäytyen hänen kaulaansa, tuimasti kyyneleitä vuodattaen suudella häntä ja painaa itseänsä hänen rintaansa vastaan.

— Kyllin, kyllin, vakuutti tämä, silitellen keveästi hänen kiharoitansa.

Muutamia silmänräpäyksiä minä seisoin liikkumatonna ... minä säikähdin äkkiä...

— Menenkö heidän luoksensa?... En missään tapauksessa! kuiskahti korvissani. Nopein askelin minä lähdin aitauksen luo, hyppäsin sen ylitse tielle ja saavuin melkein juoksujalkaa asuntooni. Minä hymyilin, hieroin käsiäni ja ihmettelin sattumusta, joka niin äkkiarvaamatta oli todistanut arveluni oikeiksi (en hetkeäkään ollut epäillyt niiden todenmukaisuutta); mutta samassa tunsin sydämessäni jotakin katkeraa. Mutta osaavatpa he teeskennellä, ajattelin minä itsekseeni. Ja mitä varten? Mitä huvia heillä siitä on, että tahtovat minua pettää? Tätä en odottanut häneltä... Kuinka mieltä karvastuttava havainto!

VII.

Minä makasin levottomasti ja nousin seuraavana aamuna aikaisin, sidoin matkalaukkuseni selkääni ja lähdin, ilmoitettuani emännälleni, ett'ei hänen tarvitsisi odottaa minua yöksi, jalkaisin kulkemaan vuorille, ylöspäin sen virran juoksua, jonka rannalla S:n kaupunki on. Nämät vuoret, jotka ovat Koiranseläksi (Hundsrück) nimitetyn vuoriselänteiden sivuhaaraelmia, ovat sangen huvittavat geoloogisessa suhteessa; erittäinkin ne vetävät huomiota puoleensa säännöllisyytensä ja patsaskivikerrostensa kautta; mutta minusta ei ollut geologisiin tutkimuksiin. Minä en voinut saada itselleni selväksi, mitä minussa oli tekeillä; yksi tunne oli minussa kuitenkin selvä: minä en halunnut tavata Gagineja. Minä olin siinä vakuutuksessa, että ainoana syynä minun äkilliseen mielialani muutokseen heitä kohtaan oli se mieliharmi, joka minussa oli herännyt heidän viekkautensa kantta.

Mikä heitä pakoitti ilmoittamaan itsensä veljeksi ja sisareksi? Muuten minä koitin olla heitä sen enempää ajattelematta; minä kuljekselin kiirehtimättä pitkin vuoria ja laaksoja, istuuduin kyläravintoloihin, keskustellen tyyneesti isäntien ja vieraitten kanssa, tahi istahdin litteälle, auringon lämmittämälle kivelle ja katselin, kuinka pilvet kulkivat, ja sitä paitse ilmakein oli niin ihmeen ihana. Tällä tavalla minä mietin kolme päivää, enkä suinkaan hauskuuttomasti, — vaikka sydäntäni silloin tällöin tunsin ahdistavan. Minun mielialani sopi niin hyvin yhteen tämän seudun rauhallisen luonnon kanssa.

Minä antauduin kokonaan sattumuksen ja tilapäisten tunteiden vaikutuksen alaiseksi; verkalleen vaihdellen ne virtasivat sieluni läpi ja jättivät siihen vihdoinkin yhden ainoan yleis-tunteen, jossa kaikki, mitä olin nähnyt, kuullut ja tuntenut näinä kolmena päivänä, yhtyi — kaikki: metsien hieno pihkahaju, tikkojen ääntäminen ja koputus, lakkaamatta lirisevät kirkkaat purot santapohjalla uiskentelevine täplikkäine rautuineen, vuorten vähemmin jyrkät harjanteet, harmaat kalliot, siistit kylät kunnioitusta herättävine kirkkoineen ja puineen, haikarat niityillä, somat myllyt nopeasti pyörivine rattaineen, sinisiin alustakkeihin ja harmaisiin sukkiin puettujen maalaisten hyväsydämiset kasvot, lihavat hevoset, joskus lehmätkin narisevine hitaasti liikkuvine kuormineen, omena- ja perunapuitten välitse luikertelevilla siisteillä poluilla kävelevät nuoret, pitkätukkaiset matkalaiset...

Vielä nytkin muistelen mielihyvällä silloisia tunteitani. Terve sinulle, sinä germaanilaisen maan hiljainen syrjäseutu, jossa kaikkialla oli nähtävänä vaatimatointa tyytyväisyyttä, ahkerien kätten jälkiä, kärsivällistä, jos kohta ei joutuisaa työtä... Terve sinulle ja rauha!

Kolmannen päivän illalla minä saavuin kotiin. Olen unhoittanut sanoa, että minä, poistaakseni mieliharmiani Gagineja kohtaan, koitin uudelleen kuvailla mielessäni kovasydämistä leskeä; — mutta yritykseni olivat turhat. Minä muistan, kuinka minä, yrittäessäni ajatella häntä, näin edessäni noin viisivuotisen talonpoikaistytön, jonka pyöreistä kasvoista uteliaat silmät viattomasti hämmästyksellä katselivat. Hän silmäili minua niin lapsellisen hyväsydämisesti... Minä häpesin hänen viatointa katsettansa, minä en tahtonut tahrata itseäni valeella hänen läsnäollessaan, ja minä jätin ratkaisevasti ja ainiaaksi entiselle ajatusteni esineelle jäähyväiset.

Tullessani kotiin oli kirje Gaginilta minua odottamassa. Hän ihmetteli minun odottamatointa päätöstäni, nuhteli minua siitä, ett'en ollut ottanut häntä mukaani, ja pyysi minua heti palattuani kotiini tulemaan luoksensa. Tyytymättömänä minä luin hänen kirjeensä, mutta lähdin kuitenkin seuraavana päivänä L:ään.

VIII.

Gagin otti minut ystävällisesti vastaan, nuhdellen minua kohteliailla sanoilla, mutta Asja oli tuskin nähnyt minut, ennenkuin hän tahallansa, aivan ilman aihetta, rupesi nauramaan ääneensä ja tapansa mukaan heti juoksi pois. Gagin joutui hämille, soimasi häntä mielipuoleksi ja pyysi minua antamaan hänelle anteeksi. Minun täytyy tunnustaa, että minä suuresti harmistuin asiaan; jo ilman sitäkin minä tunsin vastenmielisyyttä häntä kohtaan, ja tuossa minun nyt taasen täytyi kuulla tuota luonnotointa naurua, nähdä tuota kummallista veikestelemistä. Minä teeskentelin kumminkin, niinkuin en mitään olisi huomannut, ja selitin hänelle pienen matkailemiseni eri kohtia. Hän kertoi minulle mitä hän oli tehnyt minun poissa ollessani.

Keskustelu kumminkaan ei tahtonut sujuta; Asja tuli sisään huoneeseen, ja juoksi uudelleen pois. Minä ilmoitin vihdoinkin, että minulla oli kiireinen työ käsillä, että minun siis oli aika lähteä kotiin. Gagin tahtoi ensin minua pidättää, mutta luotuansa minuun terävän silmäyksen hän tarjoutui minua saattamaan. Etehisessä Asja äkkiä astui luokseni ja ojensi minulle kätensä; minä puristin tuskin huomattavasti hänen sormiansa ja kumarsin hänelle aivan jäykästi. Yhdessä Gaginin kanssa me sitten kuljimme Rhein'in poikki ja istahdimme, tullessamme lempisaarnini luo, Madonnankuvan edessä olevalle penkille, ihailaksemme näkö-alaa. Huomiota ansaitseva keskustelu nousi siinä välillämme.

Aluksi me vaihdoimme keskenämme vain muutamia sanoja, vaikenimme sitten ja pidimme silmäyksemme luotuina kirkkaasen virtaan.

— Sanokaa, alkoi Gagin, tuo tavallinen hymy huulilla: — mikä ajatus teillä on Asjan suhteen? Eikö ole totta, että hän näyttää teistä jotenkin kummalliselta?

— On, vastasin minä jotenkin epäilevästi. Minä en luullut, että hän rupeisi puhumaan hänestä.

— Hänet täytyy hyvin tuntea, ennenkuin voi hänestä päättää, virkkoi Gagin: — hänellä on hyvä sydän, mutta omituinen pää. Vaikeata on hänen kanssansa tulla toimeen. Muuten täytyy hänelle antaa anteeksi, ja jos te tuntisitte hänen elämänvaiheensa...

— Hänen elämänvaiheensa ^ keskeytin minä... Eikö hän siis ole teidän...

Gagin katsahti minuun.

— Luuletteko siis, ett'ei hän ole minun sisareni?... Ei, jatkoi hän kääntämättä huomiota minun hämmennykseeni: — kyllä hän todellakin on minun sisareni, minun isäni tytär. Kuunnelkaa minua. Minä luotan teihin ja kerron teille kaikki.

"Isäni oli sangen hyvänluontoinen, älykäs ja sivistynyt mies — mutta onnetoin. Kohtalo ei ollut menetellyt hänen suhteensa ankarammin kuin monen muunkaan; mutta hän ei kestänyt sen ensimmäistäkään kohtausta. Noudattaen sisällistä taipumusta hän meni aikaiseen naimiseen; hänen vaimonsa, minun äitini, kuoli hyvin pian; minä jäin hänen jälkeensä kuusikuukautiseksi. Isäni vei minut maalle, ja kokonaisen kahteentoista vuoteen hän ei matkustanut mihinkään. Hän johti itse minun kasvatustani, eikä olisi milloinkaan eronnut minusta, joll'ei hänen veljensä, minun setäni, olisi tullut meidän luoksemme maalle. Tämä setäni oleskeli yhtämittaa Pietarissa, jossa hänellä oli jotenkin tärkeä virka. Hän kehoitti isääni jättämään minut hänen haltuunsa, semmenkin koska isäni ei millään ehdolla suostunut lähtemään pois maalta. Setäni esitteli hänelle, kuinka minun ikäiseni pojan on sangen vaarallista elää täydellisessä yksinäisyydessä, kuinka minä sellaisen yhäti surullisen ja äänettömän miehen johdatettavana, kuin isäni oli, ehdottomasti jäisin yhdenikäisten jälkeen, sekä kuinka itse luonteenikin siitä voisi turmeltua. Isäni vastusti kauan veljensä kehoituksia, mutta myöntyi vihdoin. Minä itkin, erotessani isästäni; minä rakastin häntä, vaikka en milloinkaan ollut nähnyt hymyä hänen huulillaan ... mutta jouduttuani Pietariin minä pian unhoitin synkän ja ilottoman kotini. Minut asetettiin junkkarikouluun, mutta muutettiin täältä eräsen kaartin rykmenttiin. Joka vuosi minä matkustin maalle muutamaksi viikkoa, ja huomasin isäni vuosi vuodelta tulevan yhä surullisemmaksi, raskasmielisemmäksi aina arkuuteen asti, ja vaipuvan kokonaan itseensä. Hän kävi joka päivä kirkossa ja unhoitti melkein puhumistaitonsa. Kun minä kerran olin tällaisella tervehtimässä käynnillä isäni luona — minä kävin jo silloin kahdekkymmentä — minä ensimmäisen kerran näin talossamme laihtuneen, mustasilmäisen, noin kymmenvuotisen tyttösen — Asjan. Isäni sanoi hänen olevan orvon, jonka hän oli ottanut — elätettäväksensä — niin hänen sanansa kuuluivat. Minä en kääntänyt erityistä huomiota tähän tyttöön; hän oli huimapäinen, vikkela ja äänetöin kuin pieni eläin, ja niin pian kuin minä astuin isäni lempikamariin, suureen ja synkkään huoneeseen, jossa äitini oli kuollut ja jossa päivälläkin paloi kynttilöitä, hän heti kätkeytyi isäni vanhanaikaisen nojatuolin tahti kirjakaapin taakse. Tapahtuipa, että palvelusvelvollisuuteni seuraavina kolmena, neljänä vuotena estivät minua käymästä tervehtimässä isääni. Minä sain häneltä joka kuukauden kuluessa lyhyen kirjeen; Asjaa hän mainitsi ani harvoin ja vain ohimennen. Isäni oli jo kuudennellakymmenellä, mutta näytti vielä nuorelta mieheltä. Ajatelkaapa minun kauhistustani: äkkiä minä aivan odottamatta saan talonhoitajalta kirjeen, jossa hän ilmoittaa isäni makaavan kuoliuvuoteellaan, ja rukoilee minua tulemaan kotiin niin pian kuin mahdollista, jos vielä tahtoisin ottaa häneltä jäähyväiset. Minä kiirehdin täyttä vauhtia kotiin ja tapasin hänet vielä hengissä, mutta viimeisillään. Minun tuloni ilahutti häntä suuresti, hän sulki minut riutuneilla käsillään syliinsä, loi minuun pitkällisen milloin tutkivan, milloin rukoilevan katseen ja vannoitettuaan minua täyttämään hänen viimeisen pyyntönsä, hän käski vanhimman kamaripalvelijansa tuomaan Asjan sisään.

"Vanhus saattoi hänet huoneeseen; hän tuskin pysyi jaloillaan ja koko hänen ruumiinsa värisi.

"— Kas tuossa, sanoi isäni minulle voimainponnistuksella; — minä jätän sinun huostaasi tyttäreni — sinun sisaresi. Sinä saat kuulla kaikki Jaakolta, lisäsi hän, osoittaen kamaripalvelijaan.

*Asja kaatui kyynelten valtaamana kassoilleen vuoteelle... Puolen tunnin kuluttua oli isäni kuollut.

"Minä sain kuulla seuraavan. Asja oli minun isäni sekä entisen äitivainajani kamarineitsyen, Tatjana'n tytär. Elävästi minä vielä muistan tämän Tatjana'n, muistan hänen pitkän, sosean vartalonsa, hänen kauniit, totiset, älykkäät kasvonsa suurine, tummine silmineen. Hän oli ylpeän tytön maineinen, jota oli mahdotonta lähestyä. Niin paljon kuin voin huomata Jaakon nöyrästä ja katkonaisesta puheesta, oli likeisempi suhde vallinnut isäni ja hänen välillensä muutamia vuosia äitini kuoleman jälkeen. Tatjana ei siihen aikaan enään ollut asunut herrastalossa, vaan naiseen sisarensa, karjakon, tuvassa. Isäni oli suuresti mieltynyt häneen, olipa minun lähdettyäni vielä tahtonut naidakin hänet, mutta hän ei itse suostunut olemaan hänen vaimonsa, huolimatta hänen pyynnöstään.

"— Tatjana Vasiljevna vainaja oli, niin Jaakko kertoi minulle seisoessaan kätet selän takana ovella: kaikessa sangen järkevä, eikä tahtonut saattaa isäanne häpeään. Kuinka minä sopisin teidän puolisoksenne? mikä aatelisneiti minä olen? sanoi hän, minun läsnäollessani hän sen sanoi. Tatjana ei ollut edes tahtonut muuttaa meidän luoksemme, vaan oli yhä asunut sisarensa luona Asjan kanssa.

Tatjana'n minä usein olin juhlapäivinä nähnyt kirkossa. Tumma huivi päässä ja keltainen saali kaulassa hän seisoj kansanjoukossa lähellä akkunaa: — hänen ankaran näköinen kasvojensa luonne kuvautui selvästi läpikuultavaa akkunaa vastaan — hän rukoili nöyrästi ja hartaasti, kumartuen syvään vanhan tavan mukaan. Kun setäni vei minut pois, Asja oli kaksivuotias; yhdeksän vuoden ikäisenä hän kadotti äitinsä.

"Heti Tatjana'n kuoleman jälkeen isäni otti Asjan luoksensa kartanoon. Hän oli jo ennenkin ilmaissut halunsa saada pitää hänet luonansa, mutta Tatjana ei siihen ollut suostunut. Kuvailkaapa mielessäni, mitä Asja silloin epäilemättä tunsikin, kun hänet kutsuttiin kartanon herran luo. Tähän päivään asti hän ei ole voinut unhoittaa sitä hetkeä, jolloin hänet ensikerran puettiin silkisiin vaatteisiin ja suudeltiin hänen kättänsä. Äiti oli eläissäänsä pitänyt häntä ankarassa kurissa; isän luona hän sai nauttia täydellistä vapautta. Hän oli itse hänen opettajanansa; paitse häntä Asja ei nähnyt ketään. Isäni tosin ei häntä hemmottelut sillä tavalla kuin moni lapsenhoitaja olisi tehnyt, mutta hän rakasti häntä intohimoisesti, eikä kieltänyt häneltä mitään: hän tunsikin hengessään itsensä syylliseksi hänen suhteensa. Asja huomasi pian, että hän itse olikin päähenkilö talossa, hän tiesi, että kartanonherra oli hänen isänsä; mutta pian hän ymmärsi myös oman epäiltävän asemansa; itserakkaus kehkeytyi suuressa määrin, epäluottamus samoin; sopimattomia tapoja juurtui häneen yhä enemmän, yksinkertaisuus katosi. Hän tahtoi — hän itse sen minulle kerran tunnusti — pakoittaa koko mailman unhoittamaan hänen syntynsä; hän häpesi äitiänsä, häpesi sitä, että hän häntä oli hävennyt, ja ylpeili hänestä samassa. Te näette siis, että hän tiesi ja tietää paljon, jota hänen ikäisensä ei pitäisi tietävän... Mutta voiko häntä itseä pitää siihen syyppäänä? Nuoruuden voima oli hänessä valloillaan, veri kuohui, eikä ollut kättä tarjona, jonka häntä olisi johtanut... Täydellinen riippumattomuus kaikessa! Oliko hänen siis helppo pysyä lujana? Hän ei tahtonut olla huonompi muita ylhäisiä neitejä; hän ryhtyi kirjoihin. Mitä hyvää siitä voi lähteä? Säännöttömästi alkanut elämä yhä kehkeytyi säännöttömästi, mutta hänen sydämensä kuitenkin ei turmeltunut, ja järki pysyi terveenä.

"Ja tuossa nyt minä, kaksikymmenvuotias poika parka äkkiä näin kolmentoista vuotisen tytön haltuuni jätetyksi! Ensimmäisinä päivinä isän kuoleman jälkeen vaikutti jo minun äänenikin hänessä kuumetaudin, minun hyväilemiseni saattoivat hänet raskasmieliseksi, ja vasta vähitellen hän minuun tottui. Jällestäpäin, kun hän tuli siihen vakuutukseen, että minä todellakin tunnustan hänet sisarekseni, ja rakastan häntä niinkuin sisarta ainakin, hän kiintyi minuun intohimoisesti: hänessä ei ainoakaan tunne jää puolinaiseksi.

"Minä vein hänet Pietariin. Kuinka vaikeata minun ikänensä olisi ollutkin erota hänestä, — niin en kuitenkaan missään tapauksessa voinut elää yhdessä hänen kanssansa; minä asetin hänet yhteen paraimmista kasvatuslaitoksista. Asja kyllä ymmärsi, että meidän oli välttämätöntä erota, mutta kuitenkin tämä vaikutti hänessä taudin, joka saattoi hänet miltei kuoleman partaalle. Vähitellen suru kuitenkin poistui hänen mielestään, ja hän oli neljä vuotta kasvatuslaitoksessa, mutta pysyi, vastoin sitä, mitä olin odottanut, melkein samallaisena, kuin ennen oli ollut. Laitoksen johtajatar valitti hänestä usein minulle. 'Aivan mahdotointa on häntä rangaista', hän tavallisesti sanoi minulle; — 'ja ystävällisyydestä ei ole mihinkään hänen suhteensa'. Asja käsitti kaikki erittäin hyvin, oppi mainiosti, paremmin kuin kaikki muut, mutta ei millään ehdolla tahtonut antautua yleisen kurin alaiseksi; hän niskoitteli, jöröitteli... Minä en saattanut häntä siitä liiaksi moittia: siinä tilassa, jossa hän oli, hän ei saattanut muuta kuin joko olla nöyrä jokaista kohtaan, tahi karttaa jokaista. Kaikista kumppaneistansa hän katsoi ystäväksensä ainoasti erään sekä muotonsa että syntynsä puolesta vähäpätöisen, köyhän tytön. Muut neitokset joiden yhteydessä häntä kasvatettiin, ja jotka suurimmaksi kuuluivat eteviin perheisiin, eivät hänestä pitäneet, vaan kiusottelivat häntä ja pistelivät niin paljon kuin suinkin taisivat; Asja ei antanut heille hiuskarvaakaan perää. Kerran uskontotunnilla opettaja sattui puhumaan paheista. 'Liehakoitseminen ja pelkurimaisuus ovat törkeimmät paheet,' sanoi Asja ääneensä. Sanalla sanoen, hän jatkoi käydä omaa tietänsä; ainoasti hänen seurustelutapansa tuli paremmaksi, vaikk'ei hän tässä suhteessa juuri suuresti näyttänyt edistyneen.

"Vihdoin hän saavutti seitsemännentoista ikävuotensa; hänen ei enään käynyt jääminen kasvatuslaitokseen. Minä olin suuressa pulassa. Vihdoin hyvä ajatus juolahti mieleeni; minä päätin ottaa eron palveluksestani, lähteä ulkomaille yhdeksi tahi kahdeksi vuodeksi ja viedä Asja mukani. Tuumasta toimeen; ja nyt minä oleskelen hänen kanssansa Rhein'in rannoilla, jossa minä koitan harjoittaa maalaustaidetta, hän taas... veikistellä ja hullutella vanhan tavan mukaan."

— Nyt minä toivon, että te ette tuomitse häntä liian ankarasti, sillä vaikka hän teeskenteleekin ikäänkuin kaikki olisi hänestä saman tekevää, hän kuitenkin panee suuren arvon siihen. mitä muut, varsinkin mitä te hänestä ajattelette.

Ja lempeä hymy ilmaantui taas Gagin'in huulilla.

Minä puristin voimakkaasti hänen kättänsä.

— Niin on asian laita, virkkoi Gagin jälleen: minä olen pahassa pulassa hänen suhteensa. Hän saattaa

kuumia hiiliä jalkojeni alle, tuo tyttö. Tähän asti kukaan ei ole miellyttänyt häntä, mutta silloin on hätä käsissä, jos hän rakastuu johonkukaan. Minä toisinaan todellakaan en tiedä, mihin minun on ryhtyminen hänen suhteensa. Taannoin hänen päähänsä pälkähti ruveta vakuuttamaan minulle, että minä olin tullut häntä kehtaan entistä kylmemmäksi, sekä ett'ei hän rakasta ketään muuta kuin minua, että hän ainiaan on rakastava ainoasti minua. Ja tämän ohessa hän rupesi niin itkemään...

— Tämä se siis oli ... oli juuri päästä huuliltani, minä purin kieleeni.

— Mutta sanokaapa, pyysin minä Gaginia: koska kerta avosydämysyys vallitsee meidän kesken — eikö hän todellakaan ole tähän asti mieltynyt kehenkään? Pietarissa hän varmaan on nähnyt paljon nuoria miehiä.

— Nämät juuri häntä eivät ensinkään miellyttäneet. Ei, Asja vaatii itsellensä sankarin, epätavallisen ihmisen — tahi maalarin kuvaamaan vuoren rotkossa istuvan paimenen.

— Mutta olenpa jo kyllin laverrellut ja pidättänyt teitä, lisäsi hän nousten.

— Kuulkaapa, sanoin minä: — menkäämme teidän luoksenne, minun ei tee mieleni kotiin.

— Mutta teidän työnne?

Minä en vastannut mitään; Gagin hymyili hyväsydämisesti, ja me palasimme L:ään. Nähdessäni tutun viinitarhan ja valkoisen rakennuksen vuoren huipulla, jonkinmoinen suloinen tunne valtasi minut — niin, minun sydämessäni tuntui niin suloiselta, ikäänkuin joku olisi äänetönnä vuodattanut siihen lievitystä, Mieleni keveni Gagin'in kertomuksen jälkeen.

IX.

Asja kohtasi meitä etehisen kynnyksellä; minä odotin jälleen naurua, mutta hän tuli meitä vastaan ihan vaaleana, äänetönnä ja silmät maahan luotuina.

— Tuossa hän taasen on, sanoi Gagin hänelle: — ja huomaa, hän on itse tahtonut palata.

Asja loi minuun kysyväisen silmäyksen. Vuorostani minä nyt ojensin hänelle käteni ja puristin voimakkaasti hänen kylmiä sormiansa. Minä säälin häntä suuresti; nyt vasta minä ymmärsin hänessä paljon, mitä en ennen ollut voinut käsittää: hänen sisällinen rauhattomuutensa, hänen voimattomuutensa pidättää itseänsä, hänen teeskentelemishalunsa, — kaikki minulle selveni. Minä loin silmäyksen hänen sieluunsa: salainen paino rasitti häntä lakkaamatta, hänen kokematoim itserakkautensa kesti hänessä alituista taistelua ja matkaan saattoi levottomana hänessä suurta hämmennystä, vaan koko hänen olentonsa etsi totuutta. Minä ymmärsin, miksi tämä kummallinen tyttö minua ihastutti; siihen ei ollut syynä ainoastaan hänen huima viehätysvoimansa; hänen henkensä se oli, joka minua miellytti.

Gagin alkoi puuhata piirustustensa ääressä; minä ehdoittelin Asjalle, että hän tulisi kanssani kävelemään viinitarhaan. Hän suostui siihen heti hilpeällä, milt'ei nöyrällä myöntöväisyydellä. Me astuimme ylös puolivälille vuoren korkeutta ja laskeusimme istumaan leveälle hiekkakivelle.

— Eikö teidän ollut ikävä ilman meitä? alkoi Asja.

— Oliko teidän sitten ikävä minun poissa ollessani? kysyin minä.

Asja katsahti minuun sivulta.

— Oli, vastasi hän. — Onko suloista olla vuorilla? jatkoi hän heti; — ovatko ne korkeita? korkeampia kuin pilvet? kertokaa minulle, mitä olette nähneet. Te kerroitte siitä veljelle, mutta minä en ole saanut kuulla mitään.

— Miksi lähditte ulos? huomautin minä.

— Minä lähdin ... syystä että... Nyt minä enää en lähde pois, lisäsi hän luottavalla lempeällä äänellä: — te olitte suutuksissanne tänään.

— Minäkö?

— Niin.

— Mintähden? jos suvaitsette...

— Minä en tiedä, mutta te olitte suutuksissanne ja lähditte suutuksissanne pois. Se katkeroiitti minun mieltäni, että siten lähditte pois, ja minä olen iloinen siitä, että palasitte.

— Myös minä olen iloinen siitä että palasin, virkoin minä.

Asja liikkutti hartioitaan samalla tavalla kuin lapsilla on tapana tehdä kun heidän on hyvä olla.

— Oi, minä saatan arvata! jatkoi hän; — muinoin minä kuullessani isäni yskivän viereisessä huoneessa, jo siitä voin päättää, oliko hän tyytyväinen minuun vai ei.

Tähän päivään asti Asja ei kertaakaan ollut puhunut minulle isästään. Tämä minua kummastutti.

— Te siis rakastitte isäänne? kysyin minä, ja äkkiä minä suureksi harmikseni tunsin, että minä punastuin.

Hän ei vastannut mitään ja punastui hänkin. Me vaikenimme molemmat. Kaukana Rhein'illä kulki savuten höyrylaiva. Me käänsimme katseemme sinne päin.

— Miksi ette kerro? virkkoi Asja melkein kuiskaamalla.

— Miksi te tänään rupesitte nauramaan heti kuu näitte minun? kysyin minä.

— Sitä minä en itsekään tiedä. Usein minun tekee mieleni itkeä, mutta silloin minä nauran. Te ette saa arvostella minua ... sen mukaan, mitä teen. Ah, muistaessani, millainen on tuo tarina Loreleista? Se on kai hänen kallionsa, joka tuolla kaukana näkyy? Kerrotaan, että hän ensin upotti jokaisen, mutta kun hän rakastui, niin hän itse syöksyi veteen. Minua miellyttää tämä tarina. Frau Luise kertoo minulle kaikenmoisia tarinoita. Frau Luisella on musta keltasilmäinen kissa...

Asja nosti päätänsä ja pudisti kiharoitaan.

— Ah, kuinka hyvä minun on olla! sanoi hän. Samassa hetkessä kaikui katkonaisia pitkäveteisiä säveleitä korviimme. Sataluku ääniä toisti yht'aikaa kirkkolaulua, noudattaen määrättyitä välihetkiä: joukko pyhissä vaeltajia kulki alhaalla tietä pitkin ristineen ja pyhine lippuineen.

— Oi, jos lähtisi heidän kanssansa, huudahti Asja, kuunnellen sävelten vähitellen heikkonevaa kaikua.

— Oletteko niin hurskas?

— Minä haluaisin jonnekin kauas, rukoilemaan, tekemään jonkun vaikean urotyön, jatkoi hän. Päivät vierivät vierimistään, elämä on kuluva loppuunsa, — ja mitä me olemme saaneet toimeen!

— Te olette kunnianhimoinen, huomautin minä: — te ette tahdo viettää elämäanne ilmaiseksi, te tahdotte jättää jälkeenne merkkiä teidän olemassa olostanne...

— Onko tuo mahdotointa?

"Mahdotointa," olin juuri toistaa... Minä loin silmäyksen hänen kirkkaisuun silmiinsä ja virkoin vain:

— Koittakaa!

— Sanokaapa, alkoi Asja jälleen, hetkisen vaitiolon jälkeen, jonka kuluessa pian hälvenevä varjo oli laskeutunut hänen kasvoilleen, jotka taasen olivat ennättäneet tulla vaaleiksi: — teitä kai suuresti on miellyttänyt tuo nainen ... muistatteko, veli joi hänen maljansa rauniolla seuraavana päivänä siitä kuin olimme tutustuneet?

Minä rupesin nauramaan.

— Teidän veljenne laski leikkiä; ei mikään nainen ole vielä minua miellyttänyt; ainakaan ei nyt kukaan miellyttä.

— Mikä teitä enimmin miellyttää naisissa? kysyi Asja viattomalla uteliaisuudella.

— Millainen kummallinen kysymys! huudahdin minä.

Asja joutui hieman hämille.

— Minun ei olisi pitänyt kysyä teiltä tätä, eikö niin? Suokaa se minulle anteeksi; minä olen tottunut

lavertelemaan kaikkia, mitä päähäni sattuu. Juuri sentähden minä pelkäänkin puhua.

— Puhukaa Herran tähden, älkää peljätkö? virkoin minä: — minä olen niin iloinen siitä, että vihdoinkin olette herjenneet ujostelemasta.

Asja loi silmänsä maahan ja nauroi hiljaista, viero naurua; minä en ollut nähnyt hänen ennen niin nauravan.

— No, kertokaapa vihdoinkin, jatkoi hän, tasoittaen hamettaan ja vetäen sitä alas jaloillensa, ikäänkuin valmistautuksensa itseään kauvan istumaan: — kertokaa, tahi lukekaa jotakin, niinkuin te taannoinkin luitte meille "Onjeginistä"...

Hän vaipui äkkiä ajatuksiin...

"Miss' risti puiden varjossa
On kurjan äitein haudalla..."

sanoi hän hiljaa itsekseen.

— Puschkin'issa nämät sanat kuuluvat vähän toisin, huomautin minä.

— Minä tahtoisin olla Puschkin'in Tatjana, jatkoi hän yhä ajatuksien vallassa... Kertokaa, huudahti hän elävästi.

Mutta minustapa ei ollut kertojaksi. Minä katselin häntä. hänen istuessaan vieressäni kokonaan auringon kirkkaiden säteiden valaisemana, tynenä, lempeänä. Kaikki säteili iloa ympärillämme, sekä alhaalla, että ylhäällä — taivas, maa ja vedet, itse ilmakin näytti suurelta valomereltä.

— Katsokaa, kuinka kaunista! sanoin minä hiljentäen ehdottomasti ääntäni.

— Kaunista! vastasi hän yhtä hiljaisella äänellä, katsomatta minuun. — Jos me molemmat olisimme lintuja, ... kuinka korkealla me silloin lentäisimme, kuinka leijailisimme ... katoaisimme kokonaan tuonne taivaan siniin... Mutta me emme olekaan lintuja.

— Mutta meille voi kasvaa siivet, sanoin minä.

— Kuinka niin?

— Tulevaisuudessa — te saatte nähdä. On tunteita, jotka kohoittavat meitä ylös maasta. Olkaa huoletti, te saatte siivet.

— Onko teillä siis ollut sellaiset?

— Kuinka sitä sanoisin... Luullakseni en tätä ennen vielä ole lentänyt.

Asja vaipui jälleen ajatusten mailmaan. Minä kumarruin hieman hänen puoleensa.

— Taidatteko valssia? kysyi hän äkkiä.

— Taidan, vastasin minä jotenkin oudonlaisesti.

— Menkäämme siis, menkäämme... Minä pyydän veljeä soittamaan meille valssin... Me kuvailemme mielessämme, että lennämme, että meille on kasvanut siivet.

Hän juoksi kotiin. Minä juoksin hänen jälkeensä ja muutaman hetken kuluttua me pyörimme ahtaassa huoneessa Lannerin ihanain sävelten kaikuessa. Asja valssi taitavasti, viehätyskellä. Jotakin hentoa, naisellista ilmaantui äkkiä hänen lapsellisen totisissa kasvoissaan. Vielä kauan jälestäpäin minä tunsin käteni koskettavan hänen vartaloansa, vielä kauan minä olin kuulevinani hänen pikaisen, läheisen hengittämisenä, näkevinäni edessäni hänen tummat, liikkumattomat, melkein suljetut silmänsä, hänen vaaleat, mutta elävät kutrien tuuheasti verhomat kasvonsa.

Tämä päivä kului niin hauskasti kuin suinkin voi toivoa. Me iloitsimme kuin lapset. Asja oli sangen suloinen ja yksinkertainen. Gagin riemastui katsellessansa häntä. Minä lähdin pois aivan myöhään. Saavuttuani keskelle Rhein'iä minä pyysin ehättäjää jättämään veneen virran valtaan. Ukko piti airoja ylhäällä — ja valtava virta kuljetti meitä mukanaan. Katsellessani ympärilläni, kuunnellessani, johdatellessani mieleeni menneitä, minä äkkiä tunsin salaisen rauhattomuuden sydämessäni ... minä nostin silmäni taivasta kohti ... mutta taivahallakaan ei ollut rauhaa; välkkyvine tähtineen se oli alituisessa liikkeessä, kierteli, värisi; minä kumarruin virtaa kohti ... myöskin siinä, tuossa synkässä, kylmässä syvyydessä liikkui, värisi tähtiä; rauhatoim levottomuus kohtasi minua kaikkialla — ja rauhattomuus suureni minussa itsessä. Minä nojauduin veneen laittaa vastaan. Tuulen suhina

korvissani, veden hiljainen loiske peräkeulan takana minua säikähdytti; aaltojen hilpeä huokuminen ei minua virkistytännyt; satakieli viserteli rannalla, ja sen viserrys vuodatti minuun suloista myrkyä. Kyyneleet tunkeutuivat silmiini, mutta ne eivät olleet tyhjän riemastuksen kyneleitä. Mitä minä tunsin, se ei ollut tuota kaikkia käsittävien toiveitten epämääräistä, äsken herännyttä tunnetta, jolloin ihminen tuntee sielunsa laajenevan ja kaikuvan vastaan hänen tunteillaan, jolloin hän tuntee, että hän käsittää ja rakastaa kaikkia...

Ei, minussa hehkui halu onnellisuuteen. Minä en vielä rohjennut määrätä sille nimeä, — mutta onnellisuutta, onnellisuutta määrättömyyteen asti, — siinä se, jota minä halusin, johon minä pyrin... Mutta vene yhä kiiti eteenpäin, ja ehättäjä-ukko istui ja uinaili, nojautuen eteenpäin airoja vastaan.

XI.

Kulkiessani seuraavana päivänä Gagin'ien luo, minä en kysynyt itseltäni, olinko rakastunut Asjaan, mutta minä ajattelin paljo häntä, hänen kohtalonsa minua huvitti, minä iloitsin meidän osottamattomasta yhtymyksestämme. Minä tunsin itsessäni, että minä vasta eilisestä päivästä alkaen olin oppinut häntä tuntemaan! siihen asti hän oli ollut suljettuna minulle. Ja kuin minä vihdoin olin päässyt häntä tuntemaan, kuinka viehättävässä valossa hänen kuvansa silloin säteili edessäni. kuinka uusi se oli minulle, millainen salainen lumous siitä kainosti virtasi minuun...

Nopeasti minä astuin tuttua polkua pitkin, tavan takaa luoden silmäni etäisyydessä valkoisena välkkyvää taloa kohti. Minä en ajatellut tulevaisuutta — en edes huomista päivää; minun oli sangen hyvä olla.

Asja punastui kun minä astuin huoneesen, minä huomasin, että hän taasen oli pukeutunut uudestaan, mutta mitä kasvonsa ilmaisivat, se ei kuitenkaan soveltunut hänen pukuunsa: ne olivat surulliset. Ja minä tulin niin hilpeän iloisena! Minusta näytti, ikäänkuin hän nytkin tapansa mukaan olisi ollut aikeessa juosta pois, mutta kuitenkin koittanut voittaa itseänsä — ja hän jäi huoneesen. Gagin näkyi olevan tuon omituisen hurjan innon vallassa, joka taudin tavalla valtaa taitelijoita kun he kuvailevat mielessään, että heidän on onnistunut "saada luonto kynsiinsä", niinkuin he sanovat. Hiukset pörrössä ja maaliin tahrattuna hän seisoi jännitetyn palttinan edessä, vedellen sitä leveästi siveltimellään; hän nyökäytti ikäänkuin hurjistuneena minulle päätänsä, astui taaksepäin, tiiroitti sitä silmillään ja hyökkäsi sitte jälleen kuvansa luo. Minä en tahtonut häiritä häntä ja istuuduin Asjan luo. Hänen tummat silmänsä kääntyivät verkalleen minuun.

— Te ette ole tänään samanlainen kuin eilen, huomautin minä, turhaan koitettuani herättää hymyä hänen huulilleen.

— En, en ole samanlainen, vastasi hän vitkallisella ja kolkolla äänellä. Mutta mitäpä siitä! Minä vain en ole nukkunut rauhallisesti; minä olen miettinyt koko yön.

— Mitä olette miettineet?

— Ah, minä olen miettinyt paljon asioita. Jo lapsuudestani saakka se on ollut tapanani; ja siitä ajasta asti, kuin vielä asuin äitini kanssa.

Hän lausui tämän sanan voimainponnistuksella ja toisti sitten vielä kerran:

— Kun vielä asuin äitini kanssa... Minä olen miettinyt, miksi ei kukaan saata edeltäkäsini tietää kuinka hänen käy maailmassa; usein näkee vaaran olevan lähellä, — mutta kuitenkin on mahdollista pelastada; ja miksikä ei aina saada sanoa totuutta suoraan?... Sitten olen miettinyt sitä, etten minä tiedä mitään, että minun vielä tulee oppia. Minua pitää kasvatettaman, minä olen sangen huonosti kasvatettu. Minä en taida soittaa pianoa, en taida piirtää, ja ompelenkin aivan tyydyttävästi. Minulla ei ole mitään taitoa; minun seurassani mahtaa olla sangen ikävä.

— Te menettelette väärin itseänne kohtaan, virkoin minä. — Te olette lukeneet paljon, olette sivistynyt jo teidän ymmärryksellänne...

— Olenko minä ymmärtäväinen? kysähti hän niin sattuvan luonnollisella tiedonhalulla, että minä ehdottomasti rupesin nauramaan. — Veli, olenko minä ymmärtäväinen? kysyi hän Gagin'ilta.

Tämä ei vastannut hänelle mitään, vaan jatkoi puuhailemistaan, yhä vaihtaen sivellintä ja nostaen kättänsä korkealle.

— Minä toisinaan itsekään en tiedä, mitä minulla on päässäni, jatkoi Asja samalla mieltävällä katsannolla. — Minä välistä itsekin todella pelkään itseäni. Voi, minä tahtoisin niin mielelläni... Onko totta, ettei naisten pidä lukea paljoo.

— Paljoo ei heidän pidä lukeman, mutta...

— Sanokaa minulle, mitä minun pitää lukeman? sanokaa mitä minun pitää tekemän? Minä tahdon tehdä kaikki mitä te minulle määrätte, lisäsi hän viattomalla luottamuksella kääntyen minuun.

Minä en heti huomannut, mitä minun piti vastaaman hänelle.

— Eikö teidän tule ikävä minun kanssani?

— Kuinka siihen arveluun saatatte tulla? vastasin minä.

— No, kiitän teitä siitä! virkkoi Asja; — minä vain luulin, että teidän saattaisi tulla ikävä.

Ja hänen pienoinen kuuma kätensä puristi minun kättäni.

— N.! huudahti samassa Gagin: — eikö tämä tausta ole liian tumma?

Minä menin hänen luoksensa. Asja nousi ja lähti huoneesta.

XII.

Tunnin kuluttua hän palasi takaisin, jäi seisomaan ovelle ja viittasi kädellään minua tulemaan luoksensa.

— Kuulkaa, sanoi hän: — jos minä kuolisin, säälisittekö minua.

— Millaisia ajatuksia teillä tänään on! huudahdin minä.

— Minä kuvailen mielessäni, että minä kuolen pian; minusta toisinaan näyttää, kuin kaikki ympärilläni jättäisi minulle jäähyväiset. On parempi kuolla, kuin elää tällä tavoin ... voi älkää katsoko minuun tuolla tavalla; minä vakuutan, etten teeskentele. Muuten minä jälleen rupean pelkäämään teitä.

— Oletteko siis peljänneet minua?

— Jos minä olen tuollainen kummallinen olento, niin minä todellakaan en ole syypää siihen, vastasi hän, — Katsokaa, minä en enää saata nauraakaan...

Hän pysyi surullisena ja raskasmielisenä iltaan saakka. Jotakin oli hänessä tekeillä, mutta mitä se oli, sitä minä en käsittänyt. Hänen silmäyksensä pysähtyivät usein minuun; minä en ymmärtänyt, mitä ne lausuiivat, mutta minun sydämeni vetäytyi joka kerta niiden vaikutuksesta hiljaa kokoon. Hän näytti rauhalliselta — mutta katsellessani häntä minun kuitenkin teki mieleni pyytää häntä rauhoittumaan. Minä ihailin häntä, minä näin liikuttavan viehätyksen hänen vaaleissa piirteissään, hänen epämääräisissä, vitkallisissa liikkeissään — mutta hän kuvaili itselleen jostakin syystä en tiedä mistä — etten ollut hyvällä tuulella.

— Kuulkaa, sanoi hän minulle vähää ennen hyvästi jättöä: — minua häiritsee se ajatus, että te pidätte minua kevytmielisenä... Vastaisuudessa teidän tulee uskoa, mitä teille sanon, mutta myöskin teidän pitää oleman vilpittömän minua kohtaan: minä olen aina sanova teille totuuden, minä annan sen vahvistukseksi teille kunniansanani...

Tämä "kunniansanani" saattoi minut taas nauramaan.

— Voi, älkää naurako, sanoi hän kiihkeästi, — muuten minä tänään sanon teille saman, minkä te sanoitte minulle eilen: — "Miksi te nauratte?" — ja lisäsi, oltuansa hetken vaiti: — muistatteko, te puhuitte eilen siivistä? ... minulle on kasvanut siivet mutta ei ole minne lentäisin.

— Mitä sanottekaan, virkoin minä: — onhan teille kaikki tiet avoinna.

Asja katsoi suoraan ja terävästi silmiini.

— Teillä on tänään huonoja ajatuksia minusta, sanoi hän rypistäen kulmakarvojansa.

— Minullako huonoja ajatuksia? teistä? —

— Mikäpä teitä tänään saattaa olemaan noin allapäin? keskeytti minua
Gagin: — tahdotteko että eilisen mukaan soitan teille valssin?

— Ei, ei, vastasi Asja, puristaen käsiänsä yhteen; — ei millään ehdolla tänään.

— En minä tahdo pakoittaa sinua, rauhoitu!...

— Ei millään ehdolla, toisti Asja, tullen vaaleaksi. — — —

"Olisiko mahdollista, että hän rakastaisi minua?" ajattelin itseni tullessani Rhein'ille, jonka synkät aallot kiihkeinä vyöryivät.

XIII.

"Olisiko mahdollista, että hän rakastaisi minua?" kysyin itseltäni herätessäni seuraavana aamuna. —

— Minä en tahtonut luoda silmäystä itseeni. Minä tunsin että hänen kuvansa. että "väkinäisesti nauravan tytön" kuva oli tunkeutunut syvään sydämeeni, ett'enkä siitä helposti voinut irtaantua. — Minä lähdin L:ään ja viivyin siellä koko päivän. mutta Asjasta en saanut nähdä muuta kuin vilahduksen silloin tällöin. Hän tuli alas hetkiseksi, kääre otsan ympärillä, vaaleana, raukeana, silmät melkein suljettuina; hän hymyili voimattomasti ja sanoi: — "se menee ohitse, se ei ole mitään, se menee ohitse, eikö niin?" — ja meni pois. — Tämä kävi säälikseni, ja sydämessäni tuntui niin surullisen tyhjältä; minä en tahtonut pitkään aikaan lähteä pois ja palasin kotiin vasta myöhään.

Seuraavan aamun minä mietin jonkinmoisessa puoliunen kaltaisessa tilassa. Minä tahdoin ryhtyä työhön — en voinut; koitin olla mitään tekemättä, mitään ajattelematta ... tämäkään ei onnistunut. Minä kävelin pitkin kaupunkia, palasin kotiin ja lähdin jälleen ulos.

— Oletteko ehkä herra N.? kuului äkkiä takanani lapsen ääni. Minä katsoin taakseni; edessäni seisoi poika. — Tämä on neiti Annetet'eltä teille, lisäsi hän, antaen minulle kirjelijun.

— Minä aukaisin sen — ja tunsin Asjan säännöttömän ja hätäisen käsialan. — "Minun täytyy ehdottomasti saada tavata teitä," kirjoitti hän minulle, "saapukaa tänään kello neljä rauniolle vievän tien varrella olevan rukoushuoneen luo. Minä olen tänään menetellyt sangen varomattomasti... Tulkaa Jumalan tähden, te saatte kuulla kaikki... Sanokaa kirjeen tuojalle: "kyllä."

— Tuleeko vastausta? kysyi poika.

— Sano: "kyllä," vastasin minä. Poika lähti juoksemaan pois.

XIV.

Tultuani huoneeseni laskeusin istumaan ja vaivuin ajatuksiin. Sydämeni sykki tuimasti. Useampia kertoja minä luin Asjan kirjeen. Minä katsoin kelloa; se ei vielä ollut yhtätoistakaan.

Ovi avautui — ja Gagin astui sisään.

Hänen kasvonsa olivat synkät. Hän tarttui minun käteeni ja puristi sitä lujasti. Hän näytti sangen levottomalta.

— Mikä teitä vaivaa? kysyin minä.

Gagin otti tuolin ja istuutui minua vastapäätä.

— Neljä päivää sitten, alkoi hän väkinäisesti hymyillen ja änköttäin: — minä hämmästyin teitä kertomukseni kautta; tänään minä hämmästyin teitä vielä enemmän. Jollekulle toiselle minä luultavasti en puhuisi ... niin suoraan... Mutta te olette kunnon mies, olette minun ystäväni, eikö niin?

kuulkaa siis: minun sisareni Asja on teihin rakastunut.

Minä säikähdin ja hypähdin ylös tuolilta...

— Teidän sisarenne, te sanotte...

— Niin, niin, keskeytti minua Gagin. — Minä puhun teille, eitä hän on kadottanut järkensä, ja saattaa minutkin järjettömäksi. Mutta onneksi hän ei osaa valehdella — hän luottaa minuun. — Oi, millainen sielu tuolla tytöllä on ... hän saattaa itsensä vielä turmioon ihan ehdottomasti.

— Mutta te varmaankin erehdytte, huomautin minä...

— En, minä en erehdy. Eilen, niinkuin tiedätte, hän oli vuoteellaan melkeen koko päivän, ei syönyt mitään, ei myöskään mitään valittanut... Hän ei valita milloinkaan. — Minua kuitenkin huolestuttanut, vaikka häntä iltapuoleen rupesi vaivaamaan kuume. Tänään kello kaksi aamulla emäntämme herätti minut: Tulkaa, sanoi hän, sisarenne luo: hänen laitansa on jotenkin huono.

— Minä kiirehdin Asjan luo ja näin hänen täysissä vaatteissa makaavan kuumetaudissa, kyynelten vallassa; hänen päänsä oli hehkuvan kuuma, ja hänen hampaansa kalisivat. "Mikä sinun on, kysyin minä: oletko kipeä?"

— Hän heittäysi minun kaulaani ja rupesi rukoilemaan minua viemään hänet pois niin pian kuin mahdollista, jos tahtoisin, että hän jäisi elämään... Minä en käsittä mitään ... minä koitan häntä rauhoittaa... Hän rupee itkemään yhä tuimemmin ... ja äkkiä minä hänen kyyneleittensä ohessa kuulen... Niin, sanalla sanoen, minä kuulin, että hän rakastaa teitä. — Minä vakuutan teille, ett'ei meistä kumpikaan, vaikka olemmekin ymmärtäväisiä miehiä, voi kuvailla mielessään kuinka syvästi hän tuntee, ja millaisella mahdottomalla voimakkuudella nämät tunteet hänessä esiytyvät; tämä nyt valtasi hänet odottamattomasti ja kiihkeästi kuin raju-ilma. Te olette sangen rakastettava ihminen, jatkoi Gagin: — mutta kuitenkin minun täytyy tunnustaa, ett'en käsittä, miksi hän on rakastunut teihin. Hän sanoo, että hän oli mieltynyt teihin heti ensi katsannossa. Siitä syystä hän myöskin taannoin itki, vakuuttaessaan minulle, ett'ei hän tahdo rakastaa ketään muuta kuin minua. — Hän luuloittelee itselleen, että te halveksitte häntä, että te varmaankin tunnette hänen syntynsä; hän kysyi minulta, enkö ole kertonut teille hänen elämänvaiheistansa — minä luonnollisesti annoin kieltävän vastauksen; mutta hänen hieno aistinsa — se todellakin on ihmeteltävä. Hän toivoo ainoasti yhtä asiaa, lähteä pois, pois nyt heti. — Minä istuin hänen kanssansa aamuun asti; hän vaati minua vakuuttamaan kunniansanallani, ett'ei meitä enään huomena olisi täällä — ja silloin vasta hän nukkui. Minä mietin miettimistäni, ja päätin vihdoin — keskustella teidän kanssanne. Minun mielestäni Asjalla on oikein — meidän tulee molempien lähteä täältä matkaamme. Ja minä olisin jo tänään vienyt hänet täältä pois, jollei päähäni olisi sattunut ajatus, joka minun pidätti. Ehkä ... kukapa sen tietää? — minun sisareni miellyttää teitä. Jos niin olisi asian laita, niin mintähden siis veisin hänet pois? — Ja silloin minä päätin häpeämättä... Ja sitä paitse minä olen itsekin jotakin huomannut... Minä päätin ... kuulustella teiltä... Gagin raukka joutui kokonaan hämille. — Suokaa minulle anteeksi, minä pyydän, lisäksi hän: minä en ole tottunut tällaisiin asioihin.

Minä tartuin hänen käteensä.

— Te tahdotte saada kuulla, virkoin minä vakavalla äänellä: — miellyttääkö minua teidän sisarenne?
— Te olette arvanneet oikein, hän miellyttää minua...

Gagin katsahti minuun. Mutta, lausui hän änkäten: — te ette suinkaan tahtois naida häntä?

— Miten te tahdotte, että vastaisin tällaiseen kysymykseen? Päättäkää itse saattaisinko nyt...

— Minä ymmärrän, minä ymmärrän, keskeytti minua Gagin. — Minulla ei sitä paitse ole mitään oikeutta vaatia teiltä vastausta tähän, ja minun kysymykseni — oli peräti sopimatoin. — Mutta mitä minun pitää tekemän? — Tulen kanssa ei ole hyvä leikitellä. Te ette tunne Asjaa; olisi mahdollista, että hän sairastuisi, lähtisi ulos, määräisi teille yhtymis-ajan... Toinen saattaisi salata kaiken ja odottaa tilaisuutta — mutta sitä hän ei saata. Hänelle on tämä tapahtunut ensikerran, — sepä siinä juuri paha onkin. Jos olisitte nähneet, kuinka hän tänään itki jalkojeni juuressa, niin ymmärtäisitte minun pelkoni.

Minä rupesin miettimään. Gagin'in sanat: "määrätä yhtymis-ajan" sattuivat sydämeeni. Minusta näytti häpeälliseltä olla avosydämisesti vastaamatta hänen kunnialliseen avosydämisyyteensä.

— Niin, sanoin minä vihdoin: — te olette oikeassa. Tunti on siitä kulunut, kun sain sisareltanne kirjeen. Tuossa se on.

Gagin otti kirjeen, luki sen nopeasti ja laski kätensä polvilleen. Hänen kasvoillaan ilmautuva hämmästys saattoi hänet huvittavan näköiseksi, mutta minun ei nyt tehnyt mieleni nauraa.

— Te todeltakin olette, sen vielä toistan ... kunnan mies, virkkoi hän: — mutta mitä nyt on tekeminen. kuinka? hän tahtoo itse lähteä pois, ja kirjoittaa kuitenkin teille ja soimaa itseään varomattomuudesta ... ja milloin hän on ennättänyt kirjoittaa? Mitä hän oikeastaan tahtoo teiltä?

Minä rauhoitin häntä, ja me rupesimme niin kylmäkiskoisesti kuin suinkin keskustelemaan siitä, mihin meidän oli ryhtyminen.

Vihdoin me tulimme seuraavaan päätökseen: vaaran välttämiseksi minun tuli mennä määrättyyn paikkaan ja keskustella rehellisesti Asjan kanssa. Gagin sitoutui istumaan kotona ja teeskentelemään täydellistä tietämättömyyttä hänen kirjeensä suhteen; mutta illalla me jälleen päätimme yhtyä.

— Minä luotan lujasti teihin, sanoi Gagin puristaen kättäni: — säästäkää sekä häntä että minua. Huomena me kuitenkin lähdemme, lisäsi hän nousten: — sillä te ette kumminkaan nai Asjaa.

— Antakaa minulle miettimisaikaa iltaan saakka, virkoin minä.

— Olkoon niin, mutta te ette häntä kumminkaan nai. Hän lähti pois, mutta minä heittäysin sohvalle ja suljin silmäni. Päätäni pyörytti: se oli ollut yht'aikaa liian monen rajun tunteen vaikutuksen alaisena. Minua pahastutti Gagin'in avosydämys, minä tunsin mieliharmia Asjaa kohtaan, hänen rakkautensa minua sekä ihastutti että häiritsi. Minä en voinut käsittää, mikä saattoi hänet ilmaisemaan kaikki veljellensä; pikaisen, melkein silmänräpäyksellisen päätöksen välttämättömyys minua kiusasi...

"Mennä naimiseen seitsentoista vuotiaan, hänen luontoisensa tytön kanssa, kuinka se on mahdollista?" sanoin minä nousten sohvalta.

XV.

Suostuttuna tuntimääränä minä kuljin Rhein'in poikki, ja ensimmäinen henkilö, joka tuli minua vastaan toisella rannalla, oli sama poika, joka oli tullut minun luokseni aamulla. Hän nähtävästi oli minua odottamassa.

— Neiti Annett'eltä, sanoi hän kuiskaamalla ja antoi minulle toisen kirjeen.

Asja ilmoitti, että hän oli määrännyt toisen paikan meidän yhtymistämme varten. Minun piti puoleltoista tunnin kuluttua menemän Frau Luise'n taloon, eikä rukoushuoneelle, koputtaa alhaalla ja astua sitten kolmanteen kerrokseen.

— Sanonko taasen: "kyllä?" kysyi poika.

— "Kyllä," toistin minä ja lähdin kävelemään pitkin Rhein'in rantaa. Ei ollut enää aikaa palata kotiin, ja kaduilla minä en tahtonut kuljeksia. Kaupungin muurin takana oli pieni puutarha katettuine keilaratoineen ja pöytineen oluenjuojia varten. Minä lähdin sinne. Joitakuuta jo vanhanpuolisia Saksalaisia heitti keilaa; jyrinä vierivät puiset pallot ja silloin tällöin kuului mieltymyksen huudahtuksia. Sievä palvelustyttö toi minulle olutkannusen; hänen silmänsä olivat punaset itkusta. Minä katsoin häntä kasvoihin. Hän kääntyi äkkiä ja meni pois.

— Niin, niin lausui lähellä istuva lihava, punaposkinen porvari: — Hannasemme on tänään sangen surullinen. Hänen sulhonsa on mennyt sotamieheksi. Minä katsoin häneen: hän oli tunkeutunut eräasen nurkkaan ja nojasi poskeansa käteensä; kyneleitä vierivät toinen toisensa jälkeen alas pitkin hänen sormiansa. Joku pyysi olutta; tyttö vei hänelle kannusen ja palasi jälleen paikallensa. Hänen surunsa vaikutti minuun: minä rupesin ajattelemaan lähellä olevaa hetkeä, jona minun piti tapaaman Asjaa, mutta minun ajatukseni olivat huolelliset, ilottomat.

Keveällä sydämellä minä en suinkaan mennyt tapaamaan häntä; minä en saanut antautua keskenäisen lemмен vaikuttavan ilon valtaan; minun oli pitäminen antamani lupaus, täyttäminen raskas velvollisuus. "Hänen kanssansa ei ole hyvä leikkiä" — nämät Gagin'in sanat olivat tunkeutuneet kuin nuolet sydämeeni. Eikö minussa vielä neljä päivää sitten istuessani tuossa aaltojen tuodittamassa veneessä hehkunut halu onnellisuuteen. Sen saavuttaminen minusta näytti mahdolliselta — ja minä horjuin, työnsin sen pois; minun täytyi sen työntää pois itsestäni... Sen odottamattomuus saattoi minun mieleni häiriöön. Itse Asja, hänen tulinen luonteensa, hänen entuutensa, hänen kasvatuksensa, tämä ihastuttava mutta kummallinen olento — minun täytyy se tunnustaa — herätti minussa pelkoa. Kauan nämät tunteet taistelevat minussa. Määrätty hetki lähestyi. "Minä en saata naida häntä," päätin minä vihdoinkin; — "hänen ei pidä saaman tietää, että myös minä lemmin häntä."

Minä nousin, — ja pantuani talarin Hanna-raukan käteen (hän ei edes kiittänyt minua siitä) lähdin Frau Luise'n taloon. Illan varjot häälyivät jo ilmassa, ja taivahalta lähtevä kaita valo, iltaruskon punainen kajastus, välkkyi hämärällä kadulla. Minä kolkutin hiljaa ovelle; se avautui heti. Minä astuin kynnyksen yli ja jouduin täydelliseen pimeyteen.

— Tänne! kuului vanhan vaimon ääni. Teitä odotetaan.

Minä astuin haparoiden pari askelta; luinen käsi tarttui minun käteeni.

— Oletteko Frau Luise? kysyin minä.

— Olen, vastasi minulle sama ääni: — minä se juuri olen, kaunis, nuori herrani! Akka vei minua yhä ylöspäin jyrkkiä rappusia myöden ja pysähtyi kolmannen kerroksen ovien edustalle. Himmeässä pienestä akkunasta tulevassa valossa minä tunsin pormestarin lesken ryppyiset kasvot. Tympeän viekas hymy vääristi hänen kuoppautuneita huuliansa ja veti kokoon hänen pienet, uleat silmänsä. Hän osoitti minulle pienen oven. vapisevalla kädellä minä aukaisin sen ja työnsin sen kiinni jälessäni.

XVI.

Pienessä huoneessa. johon minä astuin, oli jokseenkin pimeä, enkä heti voinut huomata siinä Asjaa.

Kääriytyneenä pitkään saaliin hän istui tuolilla akkunan ääressä, pää pois päin käännettynä ja melkein kätkeytyneenä, niinkuin säikähtynyt lintunen. Hän hengitti pikaisesti ja koko hänen ruumiinsa värisi. Hän kävi sanomattomasti minun säälikseni. Minä astuin hänen luoksensa. Hän käänsi vielä enemmän päätänsä pois päin...

— Anna Nikolajevna, sanoin minä.

Hän ojensi itsensä äkkiä, tahtoi katsoa minuun — eikä voinut. Minä tartuin hänen käteensä; se oli kylmä ja jäi niinkuin kuolleena minun kouraani.

— Minä halusin ... alkoi Asja, koittaen hymyllä, mutta hänen vaaleat huulensa eivät totelleet häntä: — minä tahdoin... Ei, en voi, sanoi hän ja vaikeni. Ja todellakin, hänen äänensä keskeytyi joka sanassa.

Minä laskeusin istumaan hänen viereensä.

— Anna Nikolajevna, toistin minä, enkä voinut minäkään sen enempää sanoa.

Tuli äänettömyys. Minä yhä pitelin hänen kättänsä ja katselin häneen. Hän pysyi yhä itsehensä vetäytyneenä niinkuin ennen, sai tuskin henkeänsä vedetyksi ja pureskeli alahuultansa voidaksensa olla itkemättä ja pidättäöksensä esiintunkeutuvia kyöneleitä... Minä katselin häneen: oli jotakin liikuttavan avutointa hänen arassa liikkumattomuudessaan: oli ikäänkuin hän hervottomuudesta tuskin olisi päässyt tuolille saakka ja sitten vaipunut sille. Sydämeni lakkasi sykkimästä...

— Asja, sanoin minä tuskin kuuluvasti...

Hän nosti hitaasti päätänsä ja loi silmänsä minuun... Oi lempivän naisen katsetta, — kuka sitä voi kuvata? Ne rukoilivat, nuot silmät, ne kysyivät, ilmaisivat luottamusta, nöyryyttä... Minä en voinut vastustaa niiden lumousvoimaa. Minä tunsin polttavan tulen niinkuin kuumista neuloista lähtevän pistoksen tunkeutuvan lävitseni; minä kumarruin alas ja laskin huuleni hänen kädellensä...

Värisevä ääni, niinkuin katkonainen huokaus, tunkeutui korviini, ja minä tunsin heikon lehden tavalla vapisevan käden koskettavan hiuksiani. Minä nostin päätäni ja näin hänen kasvonsa. Kuinka nopeasti ne olivat muuttuneet! Pelko oli niistä kadonnut, katse kulki jonnekin kauas avaruuteen ja vei minut sinne mukansa, huulet olivat puoleksi avoinna, otsa vaalea kuin marmori, ja kiharat olivat ikäänkuin tuulen viemänä koottuina taakse-päin. Minä unhoitin kaikki ja vedin hänet luokseni — hänen kätensä totteli nöyrästi ja koko hänen ruumiinsa seurasi sitä, saali soljui alas hänen hartioiltansa, ja hänen päänsä lepäsi hiljaa minun rinnallani hehkuvien huulieni alla...

— Teidän ... kuiskasi hän tuskin kuuluvasti.

Ja kietoutui minun käsivarteni hänen vartalonsa ympäri... Mutta äkkiä Gagin ikäänkuin ukonnuolen leimaus muistui mieleeni. — Mitä me teemme! huudahdin minä ja vetäydyin äkkiä taaksepäin... Teidän veljenne ... tietää kaikki.... Hän tietää, että me olemme täällä toisiamme tapaamassa.

Asja vaipui tuolille.

— Niin, jatkoin minä nousten seisoin ja astuen toiselle puolelle huonetta. — Teidän veljenne tietää kaikki... Minun täytyi sanoa hänelle kaikki.

— Täytyi? lausui hän epäselvällä äänellä. Hän ei nähtävästi vielä voinut tointua eikä ymmärtää minua täydellisesti.

— Niin, niin, toistin minä jonkinmoisella katkeruudella — ja siihen te yksinänne olette syypää, te yksinänne. — Miksi te itse ilmaisitte salaisuutenne? Kuka teitä saattoi kertoa kaikki veljellenne? Hän oli itse tänään luonani ja kertoi minulle teidän keskustelunne hänen kanssansa. — Minä koitin olla katsomatta Asjaan ja kävelin pitkin askelin edes takaisin huoneessa. — Nyt on kaikki hukassa, kaikki, kaikki...

Asja oli nousta tuolilta.

— Jääkää, huudahtin minä: — jääkää, minä rukoilen teitä. Teillä on tekemistä rehellisen miehen kanssa — niin, rehellisen miehen kanssa. — Mutta Jumalan nimessä, mikä teitä niin on kiihoittanut? Oletteko huomanneet minussa jotakin muutosta? — Minun oli ihan mahdotonta salata mitään veljeltänne, kun hän tänään kävi luonani.

"Mitä minä puhunkaan?" ajattelin minä itsekseen ja se ajatus, että minä olin kunnottomin petturi, että Gagin tiesi meidän yhteentulostamme, että kaikki oli ilmaistu, paljastettu, — risteili päässäni.

— Minä en kutsunut veljeä luokseni, kuului Asjan säikähtynyt, epäselvä ääni. Hän tuli itsestään.

— Katsokaapa nyt, mitä olette saaneet toimeen, jatkoin minä. Nyt te tahdotte lähteä pois...

— Niin, minun täytyy lähteä, sanoi hän yhtä hiljaisella äänellä: minä olenkin pyytännyt teitä tänne ainoasti sitä varten, että saisin jättää teine jäähyväiset.

— Ja te luulette, virkoin minä, että minun on helppo erota teistä.

— Mintähden te siis kerroitte veljelle? sanoi Asja.

— Minä sanon sen teille — minä en saattanut menetellä toisin. Jollette itse olisi ilmaisseet asiatanne...

— Minä olin sulkeutunut huoneeseen, sanoi hän suora-sydämisesti: — minä en tiennyt, että emännällä oli toinen avain.

Tämä viatoin puolustus, hänen lausumansa, tällaisella hetkellä — oli silloin melkein suututtamaisillaan minua ... mutta nyt en minä saata muistella sitä tulematta liikutetuksi. Rehellinen, vilpittömä lapsi raukka!

— Ja nyt on kaikki päättynyt! aloin minä uudestaan, — kaikki. Nyt meidän täytyy erota.

Minä katsoin salaa Asjaan ... hänen kasvonsa leimahtivat tuli-punaisiksi. Hän tunsi, minä sen huomasi, sekä häpeätä että surua. Minä itekin kävelin ja puhuin niinkuin kuumetautinen. Te ette ole antaneet kehkeytyvälle tunteelle aikaa kypsyä, te olette itse katkaisseet meidän välimme, te ette luottaneet minuun, teillä oli epäluuloa minua kohtaan...

Puhuessani Asja yhä enemmän oli kumartunut eteenpäin — ja laskeutui nyt äkkiä polvilleen, antoi päänsä vaipua käsiinsä ja rupesi tuimasti itkemään. Minä syöksyin hänen luoksensa, koitin nostaa häntä, mutta hän ei suvainnut sitä. Minun on mahdotointa kärsiä naisten kyyneliä: niitä nähdessäni minä heti joudun vimmaan.

— Anna Nikolajevna, Asja! huudahtelin minä tuskissani: minä pyydän, minä vannotan teitä, Jumalan tähden herjetkää... Minä tartuin uudestaan hänen käteensä ...

Mutta suureksi hämmästyksekseni hän äkkiä hypähti ylös, syöksyi nopeasti kuin ukonnuoli ovelle ja katosi...

Kun Frau Luise muutamien hetkien kuluttua astui sisään, — minä yhä vielä seisoin keskellä lattiaa, niinkuin ukkosen kohtaamana. Minä en käsittänyt, kuinka tämä yhteentulo voi päättyä niin pikaisesti, niin typerästi — päättyä, kun en vielä ollut sanonut sadannestakaan siitä, mitä tahdoin, mitä minun tuli sanoa, kun en vielä ollut selvillä siitä, miten se oli päättyvä.

— Lähtikö neiti pois? kysyi minulta Frau Luise, kohottaen keltaiset kulmakarvansa ylös otsalle saakka.

Minä katselin häneen niinkuin mielipuoli — ja lähdin pois.

XVII.

Minä kiidin ulos kaupungista ja lähdin suoraa tietä lakeudelle. Mieliharmi, vimmattu mieliharmi kalvoi mieltäni. Minä soimasin ankarasti itseäni. Kuinka en voinut käsittää syytä, joka saattoi Asjan muuttamaan yhtymäpaikkaa, kuinka en pannut arvoa siihen, kuinka vaikeata hänen täytyi olla tulla tämän akan luo, kuinka en pidättänyt häntä. Kahden kesken hänen kanssansa tuossa yksinäisessä, tuskin valaistussa huoneessa minulla oli voimaa, oli sydäntä — syöstä hänet luotani, vieläpä soimatakin häntä... Ja nyt hänen kuvansa seurasi minua, ja minä pyysin häneltä anteeksi; muistellesani noita vaaleita kasvoja, noita kosteita ja arkoja silmiä, noita hajanaisia hiuksia hänen kyykistyneellä niskallaan, muistellesani, kuinka hänen päänsä hiljaisesti kallistui minun rinnalleni, minä tunsin tulen polttavan itseäni — "Teidän" ... kuiskahti vielä hänen vieno äänensä minun korviini. "Minä olen menetellyt omantuntoni mukaan," koitin minä vakuuttaa itselleni... Se ei ole totta! Tahdoinko minä todellakin, että asia niin päättyisi? Onkohan minun mahdollista erota hänestä? Voinko olla häntä ilman? — Mieletoin! mieletoin! huudahdin minä katkerasti...

Sillä välin oli yö synkkine varjoineen laskeutunut maan yli. Pitkin askelin minä riensin siihen taloon, jossa Asja asui.

XVIII.

Gagin tuli minua vastaan.

— Oletteko nähneet sisartani? huusi hän minulle jo kaukaa.

— Eikö hän siis ole kotona? kysyin minä.

— Ei.

— Hän ei siis ole palannut?

— Ei. Pyydän anteeksi, jatkoi Gagin: — minä en voinut pysyä alallani kotona; minä lähdin vastoin suostumustamme rukoushuoneelle; siellä häntä ei ollut; hän luultavasti ei ollut tullutkaan sinne?

— Hän ei ollut rukoushuoneella.

— Ettekä te ole häntä nähneet?

— Minun on tunnustaminen, että minä olen nähnyt hänet.

— Missä?

— Frau Luise'n luona. — Minä erosin hänestä tunnin verran tätä ennen, lisäsin minä. Minä olin vakuutettu siitä, että hän oli palannut kotiin.

— Odottakaamme, sanoi Gagin.

Me astuimme huoneeseen ja laskeusimme istumaan toinen toisemme viereen. Me olimme vaiti. Me emme kumpanenkaan olleet hyvällä mielellä. Me loimme silmämme alituisesti ympärillemme, katselimme ovelle päin ja kuuntelimme. Vihdoin Gagin nousi.

— Tämäpä on hirveätä! huudahti hän: — Sydämenikin jo lakkaa sykkimästä. Hän tappaa minut vielä, Jumal'auta tappaakin ... lähtekäämme häntä etsimään.

Me lähdimme. Ulkona oli jo sangen hämärä.

— Mistä te puhuitte hänen kanssansa? kysyi minulta Gagin, painaen hatun alas silmillensä.

— Minä olin yhdessä hänen kanssansa korkeintaan viiden minuutin verran, vastasin minä: — minä puhuin hänen kanssansa niinkuin oli suostuttu.

— Tiedättekö mitä, virkkoi hän: — parempi on meidän mennä kummankin erikseen; siten voimme pikemmin löytää hänet. — Tulkaa kuitenkin kaikissa tapauksissa tunnin kuluttua tänne.

XIX.

Minä astuin rivakkaasti viinitarhaa alas ja syöksyin kaupunkiin. Nopeasti minä kuljin kaikki kadut, katsoin kaikkialle, myöskin Frau Luise'n akkunaan, palasin Rhein'ille ja juoksin pitkin sen rantaa. Tavan takaa naishaamuja tuli minua vastaan, mutta Asjaa ei ollut missään nähtävänä. Minua ei enää vaivannut mieliharmi, — salainen pelko kalvoi omaatuntoani, enkä minä tuntenut ainoastaan pelkoa ... en, minä tunsin katumusta, hehkuvinta sääliä, lempeä — niin hellintä lempeä. Minä väentelin käsiäni, huusin Asjaa yön vierivien varjojen keskellä, ensinnä hiljaa sitten yhä kuuluvammin; minä kerroin sata kertaa, että minä lemmin häntä, minä vannoin, ett'en milloinkaan eroisi hänestä; minä olisin antanut kaikki, mitä maailmassa oli, jos vain vielä kerran olisin saanut pidellä hänen kylmää kättänsä, kuulla hänen vienoa ääntänsä, vielä kerran nähdä hänet edessäni... Hän oli ollut niin lähellä minua, oli tullut luokseni täydellisellä luottamuksella, täydellisellä sydämen ja tunteitten viattomuudella, oli tarjonnut minulle oman kokemattoman nuoruutensa ... enkä minä ollut silloin sulkenut häntä rintaani vastaan, minä olin ryöstänyt itseltäni sen autuuden, jota olisin tuntenut nähdessäni, kuinka hänen armaat kasvonsa kirkastuivat ilosta ja hiljaisesta riemastuksesta... Tämä ajatus oli saattaa minut järjeltäni.

"Minne hän on voinut joutua, miten hänen on käynyt?" huudahdin minä hervottoman epäilyksen tuskassa... Jotakin valkoista välähti yht'äkkiä aivan virran rannalla. — Minä tunsin tuon paikan; siinä oli erään seitsemänkymmentä vuotta sitten veteen hukkuneen miehen haudalla puoleksi maahan vaipunut kiviristi, johon oli piirretty vanhanaikainen hautakirjoitus. — Sydämeni jähmettyi... Minä juoksin ristin luo; valkoinen hahmo oli kadonnut; minä huudahdin: "Asja." Kuoleman kolkko ääneni säikähdytti minua itseä — eikä ketään kuulunut...

Minä päätin lähteä kuulemaan, eikö Gagin ollut löytänyt häntä.

XX.

Kiireesti astuessani viinitarhan läpi vievää polkua pitkin minä näin Asjan huoneen olevan valaistun... Tämä minua hieman rauhoitti.

Minä lähestyin taloa; alhaalla oleva ovi oli suljettu; minä kolkutin. Ikkuna alikerroksessa, joka ei ollut valaistu, avautui varovasti ja Gagin'in pää pistäytyi siitä esiin.

— Oletteko löytäneet? kysyin minä häneltä.

— Hän on palannut, vastasi hän minulle kuiskaamalla: — hän on huoneessaan ja riisuu vaatteet yltänsä. Kaikki on paikoillansa.

— Jumalan kiitos! huudahdin minä sanomattoman ilon valtaamana: Jumalan kiitos! Nyt on kaikki hyvin! Mutta te tiedätte, että meillä on vielä keskusteltavaa.

— Toisella kertaa, virkkoi hän, vetäen akkunan hiljaa itseensä päin: — toisella kertaa, mutta nyt jääkää hyvästi!

— Huomiseksi, virkoin minä: — huomenna on kaikki ratkaistava.

— Jääkää hyvästi, toisti Gagin. Akkuna sulkeutui. Minä olin melkein kolkuttamaisillani sille. Minä tahdoin juuri silloin sanoa Gagin'ille, että minä pyydän hänen sisarensa kättä. Mutta sellainen kosminen, sellaisella hetkellä... Huomiseksi, ajattelin minä; huomenna minä tulen onnelliseksi...

Huomenna minä tulen onnelliseksi! Onnella ei ole huomista päivää; sillä ei myöskään ole eilistä; se ei

tiedä mistään entuudesta, se ei ajattele tulevaisuutta; nykyisyys kuuluu sille, — eikä se ole päivä — se on silmänräpäys.

Minä en muista millä tavalla minä tulin S:ään. Eivät jalat minua vieneet, ei vene minua kuljettanut; jonkinmoiset leveät, voimakkaat siivet kiidättivät minut sinne. Minä kuljin pensaan ohitse, jossa satakieli lauloi; minä pysähdyin ja kuuntelin kauan: minusta tuntui kuin se olisi laulanut minun lemmeistäni, minun onnestani.

Kun minä seuraavana aamuna lähestyin tuttua taloa, niin muuan asianhaara oudostutti minua: Kaikki sen akkunat olivat avoinna, ovi samaten; paperilippuja oli hajallaan kynnyksen edessä; piika näkyi luuta kädessä oven takaa.

Minä lähestyin häntä...

— He ovat lähteneet! tokaisi hän ennenkuin ennätin kysyä, oliko Gagin kotona.

XXI.

— Ovat lähteneet?... toistin minä.... Kuinka lähteneet? Minne?

— He lähtivät tänä aamuna kello kuusi, eivätkä sanoneet, minne lähtisivät. Mutta odottakaapa, te luultavasti olette herra N.?

— Minä olen herra N.

— Teille on kirje emännällä. Piika meni ylös ja palasi kirje kourassa.

— Kas siinä, olkaa niin hyvä!

— Mutta eihän ole mahdollista ... kuinka asian laita näin voi olla?... höpisin minä. Piika katsoi minuun töllistellen ja rupesi lakaisemaan.

Minä aukaisin kirjeen. Se oli Gagin'ilta; Asjalta ei ollut riviäkään. Hän alkoi kirjeensä pyytämällä, ett'en suuttuisi hänen odottamattoman poislähtönsä tähden; hän oli vakuutettu siitä, että minä tarkkaan mietittyäni asiata pitäisin hänen päätöksensä kohtuullisena. Hän ei ollut keksinyt muuta keinoa päästäksensä sellaisesta tilasta, joka voisi tulla vaivaloiseksi ja vaaralliseksi. — "Eilen illalla, kirjoitti hän, kun me molemmat ääneti odotimme Asjaa, minä lopullisesti tulin siihen vakuutukseen, että ero oli välttämätöin. On olemassa ennakkoluuloja, joita minä pidän arvossa; minä ymmärrän, että teidän on mahdointa mennä naimiseen Asjan kanssa. Hän on kertonut minulle kaikki; hänen rauhallisuutensa tähden minun on täytynyt suostua hänen alituisiin, hartaisiin pyyntöihinsä." — — Kirjeen lopussa hän ilmeitti mielipahaansa siitä, että meidän tuttavuutemme niin pian keskeytyi, toivotti minulle onnea, puristi ystävällisesti minun kättäni ja pyysi, ett'en yrittäisi etsiä heitä.

— Millaisia ennakkoluuloja? huusin minä, ikäänkuin hän olisi voinut kuulla minua: — mitä hulluutta! "Kuka on antanut hänelle oikeuden ryöstää hänet minulta"... Minä tartuin päästäni kiinni...

Piika alkoi ääneensä huutaa emäntää; hänen kauhunsa saattoi minut järkeeni. Yksi ajatus oli minussa vallalla: etsiä heitä, etsiä, kuinka paljon ikänänsä se maksaisikaan. Kestää tämä isku, olla tyytyväinen tällaiseen asian päätökseen oli mahdointa. Minä sain kuulla emännältä, että he olivat kello kuusi aamulla astuneet höyrylaivaan ja lähteneet kulkemaan Rhein'ia alaspäin. Minä lähdin laivakonttooriin; siellä sanoivat minulle, että he olivat ottaneet laivapiljetin Köln'iin asti. Minä menin kotiin aikeessa heti panna matkakapineeni järjestykseen ja lähteä kulkemaan heidän jälkeensä. Minä satuin käymään Frau Luise'n talon ohitse... Yht'äkkiä minä kuulen: joku huutaa minua. Minä nostin päätäni ja näin saman huoneen akkunassa, jossa minä edellisenä päivänä olin ollut tapaamassa Asjaa, pormestarin lesken. Tuo tympeä hymy huulilla hän kutsui minua. Minä käännyin takaisin ja ai'oin mennä ohitse; mutta hän huusi minun jälkeeni, että hänellä on jotakin minulle. Nämät sanat saattoivat minun pysähtymään ja minä menin hänen huoneesensa. Miten kuvaisinkaan tunteitani, kun jälleen näin tämän huoneen...

— Oikeastaan, virkkoi akka, näyttäen minulle pientä kirjettä: — minun olisi pitänyt antaa tämä teille ainoasti siinä tapauksessa, että te itse olisitte tulleet minun luokseni, mutta te olette niin kaunis, nuori herra. Ottakaa!

Minä otin kirjeen.

Aivan pienellä paperilipulla oli seuraavat lyijykynällä hätäisesti piirretyt sanat:

"Jääkää hyvästi, me emme enää milloinkaan näe toisiamme. Minä en ylpeydestä lähde pois — en, mutta minä en saata muuta. Jos te eilen, kun minä itkin teidän jalkojenne juuressa, olisitte sanoneet yhden ainoan sanan, ainoasti yhden ainoan sanan — minä olisin jäänyt. Te ette sitä sanoneet. Niin on siis parempi... Jääkää hyvästi ainaseksi!"

Yhden ainoan sanan... Oi minua järjetöntä! Tämän sanan ... minä kerroin sen kyynelsilmin eilen, minä lausuin sen tuulelle, minä huusin sitä moneen kertaan keskellä tyhjiä kenttiä ... mutta minä en sanonut sitä hänelle, minä en sanonut hänelle, että minä lemmin häntä... Niin, minä en voinut eilen lausua tätä sanaa. Kun minä tapasin hänet tuossa kovan onnen huoneessa, minulla ei vielä ollut selvää tietoa rakkaudestani; se ei vielä silloinkaan ollut herännyt minussa, kun minä vaiti ollen istuin hänen veljensä kanssa vaipuneena tuskallisiin mietteisiin ... se leimahti päättämättömällä voimalla vasta muutamia hetkiä jälestäpäin ilmi, kuu minä onnettomuuden mahdollisuuden säikähdyttämänä aloin etsiä ja kutsua häntä ... mutta silloin oli jo liian myöhäistä. "Tuohan on mahdotointa!" sanotaan ehkä minulle; minä en tiedä, onko se mahdollista — tiedän vain, että se on totta. Asja ei olisi lähtenyt pois, jos hänen lemmessään olisi ollut edes teeskentelemisen jälkeä ja joll'ei hänen tilansa olisi ollut vaarallinen. Hän ei voinut kestää sitä, mitä kukin toinen olisi kestänyt, sitä en voinut ymmärtää. Pahansuopa hengettäreni pidatti tunnustuksen huulillani tavatessani viimeisen kerran Gagin'in hämärän akkunan edessä, ja viimeinen lanka, johon vielä olisin voinut tarttua, luiskahti käsistäni.

Samana päivänä minä palasin kokoonpantuine matkakapineineni L:ään ja astuin laivaan, lähteäkseni Köln'iin. Minä muistan, kuinka laiva jo laski rannalta, ja minä jätin hengessäni jäähyväiset noille kaduille, kaikille noille paikoille, joita minun ei enään milloinkaan pitänyt unhoittaman — ja näin Hannan. Hän istui penkillä rannalla. Hänen kasvonsa olivat vaaleat, mutta eivät surulliset. Nuori, kaunis poika seisoi hänen vieressään ja kertoi hänelle nauraen jotakin; mutta toisella puolen Rhein'ia pieni Madonnankuva yhä katseli surullisena esiin vanhan saarnin synkästä lehdistöstä.

XXII.

Köln'issä minä jouduin Gagin'ien jäljille; minä sain kuulla, että he olivat matkustaneet Lontoosen; minä lähdin heidän jälkeensä; mutta Lontoossa kaikki minun etsimiseni olivat turhat. Minä en tahtonut pitkään aikaan rauhoittua, ja olin kauan itsepäinen, mutta vihdoin minun täytyi luopua toivosta löytää heidät jälleen.

Enkä minä ole nähnyt heitä enään — en ole nähnyt enään Asjaa. Hämäriä huhuja saapui korviini hänestä, mutta hän oli kadonnut minulta ainaseksi. Minä en edes tiedä, onko hän enään elävien joukossa. Kerran minä muutamia vuosia sitten ulkomailla näin rautatien vaunussa vilahduksen naisesta, jonka kasvot minulle elävästi johtivat mieleeni unhottumattomia piirteitä ... mutta luultavasti minä satunnaisen yhtäläisyyden johdosta erehdyin. Asja säilyi muistissani samallaisena tyttönä, kuin olin oppinut häntä tuntemaan elämäni ihanimpana aikana, kuin olin nähnyt hänet viimeisen kerran kumartuneena matalan puutuolin selkälaudan yli.

Muuten minun täytyy tunnustaa, ett'en minä liian kauan surrut häntä: minusta päinvastoin näytti kuin kohtalo olisi menetellyt hyvin siinä, ett'ei se yhdistänyt minua Asjan kanssa; minä lohdutin itseäni sillä ajatuksella, ett'en luultavasti olisi tullut onnelliseksi sellaisen vaimon kanssa. Minä olin silloin nuori, ja tulevaisuus, tuo lyhyt, nopeasti kuluva tulevaisuus minusta näytti äärettömältä. "Eiköhän se, mikä nyt on minulle tapahtunut, voi tapahtua uudestaan," ajattelin minä silloin, "ja vielä paremmassa, vielä ihanammassa muodossa?"... Minä olen oppinut tuntemaan muita naisia, mutta se tunne, jonka Asja minussa herätti, tuo hehkuva, hellä, syvä tunne ei enään uudistunut. Ei! ei mitkään silmät ole voineet korvata minulle niitä, jotka kerran lempivinä olivat luodut minuun, ei mikään sydän, joka on nojautunut rintaani vastaan, ole saanut omaa sydäntäni niin riemastuttavan suloisesti hurmautumaan! Tuomittuna perheettömän koturin yksinäiseen elämään minä elän ilottomia päiviä; kuitenkin minä säilytän pyhinä hänen kirjeensä ja kuihtuneen geraaniumi-oksen, tuon saman oksan, jonka hän kerran heitti minulle akkunasta. Vielä nytkin siitä lähtee hieno tuoksu, mutta käsi, joka sen minulle antoi, tuo käsi, jonka minun ainoasti kerran oli suotu painaa huuliani vastaan, se ehkä jo kauan on ollut mätänemässä haudassa... Ja minä itse — mitä minusta on tullut? Mitä on jäänyt jäljelle minusta, mitä noista siivekkäistä toiveista ja haluista? — Siten vähäpätöisen ruohon hieno tuoksu elää kauemmin kuin kaikki ihmisen ilot ja surut — elää kauemmin kuin itse ihminen.

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE

THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE

PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the

laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU

AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such

states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.